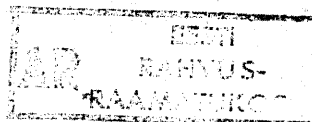

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

R. Rägo
peatoimetaja

**E. Ein, K. Grau, T. Grünthal, A.-T. Kliimann,
H. Kristal, E. Maddison, A. Palvadre,
K. Parts, J. Uluots,**

A. Mägi
toimetuse sekretär

LÄHEMAD KAASTÖÖLISED.

S. Csekey, V. Ditmar, R. Eliaser, E. Erdmann, D. Grimm, K. Gyldenstubbé, J. Jans, H. Jucum, P. Kann, F. Karlsson, A. Luiga, J. Lõo, H. Madisson, N. Maim, A. Piip, P. Poom, M. Pung, K. Saarmann, K. Selter, M. Taevere, O. Tief, I. Tjutrumov, K. Trakmann.

S I S U.

Artiklid.

Grünthal, T.: Märkmeid TKS eelnõu kohta. (Järg 2.)	49
Uesson, M.: Kehtiv Tsiviilseadustik ja tempelmaksustamine	59
Vender, J.: Vastumärkmeid prof. I. Tjutrumovi poolt avaldatud märkmete TKS projekti puhul	66
T. G.: Järelmärkmeid	79

Kirjanduse ülevaade.

Grünthal, T.: Prof. Dr. F. K. Neubecker. Finnlands Eherechtsreform	81
--	----

Riigikogu tegelus.

Riigikogu 1933. a. veebruarikuu tegeluse ülevaade	86
---	----

Riigikohtu tegelus.

Üldkogu:

Kas eestkoste all olevate isikute kinnisvara müügi või koormamise asjus tuleb kohaldada Vallakohtu sead. § 254 või BES §§ 382 ja 386?	87
---	----

Administratiivosakond:

Kas õpetaja võib olla laenu-hoiu ühingu juhatuse esimeheks õppejõude registreerivalt asutiselt luba küsimata?	88
Kas maavalitsuse korraldused tervishoiukulude jaotuse kohta on niisugused administratiivsed korraldused, mis kuuluvad täitmisele administratiivsel teel, kui nende vastu ei ole seaduslikul tähtajal kaevatud?	89
Kui veeühingu ettevõtte teostamisest on möödunud kõigest üks aasta, kas siis on võimalik kindlaks teha, et see ettevõtte toob kestvat kasu veeühingu piirkonda arvatud maade valdajatele?	89

Märkmeid TKS eelnõu kohta.

T. Grünthal.

(Järg 2.)

5. Asudes TKS eelnõu arvustamisele, peatume esmalt tema välise külje juures.

Kui 1864. a. Vene Ustavid millegagi eeskujuks võivad olla, siis küll oma meisterliku väljendusviisi poolest. Paragraafid on lühikesed, sõnastus selge, formulatsioonid täpsad ja lihtsad, põhimõtted on valatud aforismidesse. Otse vastand sellele on Saksa ZPO 1877. a. Siin on paragraafid pikad, keerulised, ulatudes tihti üle lehekülje; juriidilised põhimõtted on väljendatud uduselt; sõnastus on raskepärane; pealauset saadab terve rodu kõrvallauseid. Pead paragraafi enne mitu korda läbi lugema, samuti uurima neid lõpmatuid viiteid teistele normidele, mida igas paragraafis harilikult leidub, kui lõppeks täie selguse tema ulatusest kätte saad.

Meie eelnõu koostamisel on püütud seadusnormide eestistamisel säilitada algteksti selgust, kergust, täpsust ja lühidat kokkusurutud väljendusviisi. See püüe näib üldiselt olevat õnnestunud, kuigi vahel tundub, et mõnes kohas liigselt on kinni peetud algtekstist ja oleks pidanud väljenduma eestipärasemalt. Kuid tuleb arvestada, et praegune eelnõu pole lõplikult redigeeritud ning viimisteldud töö, mispärast mõningad konarused ja järjekindlusetused on arusaadavad.

Meie keel on viimase paarikümne aasta jooksul jõudsasti arenenud. Mitmed uuendused on juba ametliku keelena fikseeritud. Ka juriidiline keel on rikastunud arvukate oskus-sõnadega, mis leiavad kohaldamist kohtutegeluses, õppetegevuses ülikoolis ja juriidilises kirjanduses. Oleks kõigiti loomulik ning loogiline, et kõiki neid uusi keelelisi väärtusi kasustataks ka uute seaduste väljatöötamisel. Sääraste üldtunnustatud ja tarvitusele võetud keeleliste uuendustega saavutavad eestistatud seadused kõige pealt keeleliselt kõlavust ja ilusamat väljendust, kuid üle selle ka nende juriidiline väljendus muutuks täpsamaks, kindlakujulisemaks. Meie keel

on võrdlemisi rikas oma tüvede ja varjundite poolest. Neid keele positiivseid omadusi peab seadusandja täiel määral kasustama.

Arvaksin kõige pealt, et sääraseid keelelised uuendused, nagu i-mitmus, lühendatud mitmuse partitiiv jne. peaksid meie seadustes leidma üldist tarvitamist. Näit. „neis asjus“, „kinnisvaru“, „maju“ jne. kõlavad palju ilusamini kui samade sõnade pikad vormid „nendes asjades“, „kinnisvarasid“, „majasid“ jne.

Eelnõu koostamisel on lühendatud vorme osaliselt kasutatud, kuid mitte küllalt järjekindlalt. Näit. § 35 seisab „neis asjus“, kuid mõnel pool esineb jällegi „nendes asjades“.

Tundub ebajärjekindlust ka -is ja -us lõppude tarvitamisel. Näit. sõna tõendus (dokazatelstvo) esineb §§ 183, 258, 260, kuid lk. 56 on juba jutt kirjalikest tõendistest, samuti ka §§ 279, 282, 301, 303, 306 ja 307, kuid §§ 315, 318, 320 ja 329 on jällegi sama mõiste jaoks tõendus.

Sääraseid näiteid võiks tuua veel mõne teise sõna kohta.

Tarvitatakse sõna põhjeneb (§§ 96 p. 5, 107), kuid õigem oleks tarvitada põhineb, s. o. sõnast põhhi.

Mis aga täiesti andeksandmatu nähtus on ja millega kuidagi ei saa leppida, on see asjaolu, et seaduste eestistamisel ei looda teatud juriidiliste mõistete ja toimingute väljendamiseks kindlaid oskussõnu või kus ignoreeritakse juba vastavaid olemasolevaid sõnu.

Võtame näiteks sõna nõue. See esineb eelnõus alatasta ja teda tarvitatakse seal mitme mõiste väljendamiseks. Kord märgitseb ta seda mõistet, mida väljendatakse ladina keeles sõnaga *actio*, saksa k. *Anspruch*, *Klage*, vene keeles *иск* (vt. §§ 2, 8, 9, 38, 39 jne.). Teisal (näit. § 3) märgitseb nõue seda, mida mõistame taotluse all, s. o. vene *trebovanie*, saksa *Forderung*. Kui juba järjekindel olla, siis tuleks venekeelne *iskovõja trebovanija* tõlkida eesti keelde „nõude nõuded“! — §§ 297 p. 1 ja 282 räägivad aga juba raamatupidamise nõuetest ja asjatundjalt arvamuse nõudmisest.

Seega on mitu mõistet, mis põhjalikult üksteisest erinevad, väljendatud ühe sõnaga, mis võib ainult segadust tekitada. Milleks see siis tarvilik? Kas eesti keel on tõesti nii vaene, et ei leidu täpsat sõna säärase juriidiliste mõistete jaoks kui rooma *actio* ja Windscheidi poolt saksa juriidilises keeles tarvitusele võetud *Anspruch*?

Meil on juba juriidilises kirjanduses aastaid tarvitatud selle mõiste jaoks sõna hagi, kuna seda isikut, kes hagi kohtule on andnud otsustamiseks, märgitsetakse hagejana. Sõna on tuletatud sõnast hagama¹⁵, mis mõistelt vastab sõnale *agere*, millest on tuletatud *actio*. Ka soome keeles on hagi tarvitusel sama juriidilise mõistena.

Kui mõne võõrkeelse oskussõna tarvitamine osutub paratamatuks, peaks siiski mõne lihtsama mõiste jaoks looma eestipärased oskussõnad. Näit. miks peame edasi tarvitama venepärast sõna kohtuotsuste täitja ametniku jaoks. Kohtu-
p r i s t a v pole keeleliselt sugugi säärane pärl, millest ei peaks loobuma. Selle asemel on juriidilises kirjanduses ja kohtugi keeles juba kauemat aega tarvitusel kohtutäitur.

Sõna toimetus vene *proisvodstvo* ja saksa *Verfahren* tõlkimiseks tundub liiga ebamäärane ja kohmakas. Selle mõiste jaoks ongi meil juba vastav sõna menetlus, see-
pärast tuleks ka tarvitada võistlusmenetlus, soori-
t a m i s m e n e t l u s, mitte aga võistlustoimetus, täitmistoime-
tus, nagu see eelnõus aset leidnud.

Kui uusi oskussõnu luuakse, siis tuleb lähtuda ikka keele omadusist, omapärast. Omal ajal on eesti keelt küllalt vääna-
tud võõramaiguliste sõnadega, mis aga hiljemini hüljatud kui kadaklik element. Täiesti võõrastav aga tundub, kui nüüd hakatakse eestistatud seadusis kohaldama säärast sõna kui tõendiste ülevõtmine, s. o. tõlgitakse eesti keelde *Beweisaufnahme* sõna-sõnalt ja täht-tähelelt.

Piirdume nende üksikute keeleliste märkmetega. Jätkub neistki, et järeldada vajalikkust ning paratamatust eelnõu parandada ja viimistella keelelisest küljest. Seaduse juriidiline selgus ja täpsus eeldab kõige pealt täpsat ja järjekindlat keelelist väljendust.

Mis muidu veel eelnõu välisesse külge puutub, siis ei saa õnnestunuks pidada mõne Saksa ZPO pika ja raskepärase paragraafi sõna-sõnalist ülevõtmist eelnõusse. Näit. § 132 (ZPO § 184), mis räägib kutsetähe kättetoimetamisest juriidilisele isikule, § 450 (ZPO § 829), kus on juttu kolmandale isikule täitmisteate kätteandmisest tema käes oleva võlglaste vara keelustamisel, § 1009 (Saksa GVG § 95), kus on loendatud need tsiviilõiguslikud vaidlused, mis alluvad

---

¹⁵ Dr. F. J. Wiedemann, Saksa-Eesti sõnaraamat, III tr. lk. 7.

kaubandusosakonnile rahukogudes. Tuleb üldse hoiduda pikade paragraafide eest! Näit. tunduvad üleaarusest pikad ka §§ 620 ja 839, kus piasasjadeni on loendatud kõik see, mis tuleb kanda kohtuprotokollis. Kui Vene seadusandja 1864. a. Ustavide koostamisel pidi eeskirju ja näpunäiteid andma kohtunikele kõigis piasasjus ja üksikasjaliselt näitama, mis ta ühel või teisel juhul pidi tegema, siis ei saa tolleaegseid olusid kõrvutada praegusajaga. Siis loodi täiesti uut kohut; pandi ametisse kohtunikud, kellel polnud endil praktilisi kogemusi ja kus olemasolnud kohtukorrast polnud midagi õppida, vaid vanu viise ja tabu tuli unustada, katkestada järsult minevikuga. Uued kohtunikud asusid tööle, ilma et neil oleks olnud küllalt praktilisi kogemusi, teoreetilisi teadmisi ja ametialalist oskust. Seetõttu pidi Ustav neile olema osalt ka õppe- raamatuks. Praegusajal on olud muutunud. Kohtute tegelus on omandanud kindla kuju. Kohtunikkude ettevalmistus toimub esiteks teoreetiliselt ülikoolis ja hiljemini praktiliselt kohtus. Seetõttu võiks kohtukorra seadustikke redigeerida nüüd ehk pisut lühemalt kui 1864. a. Mitmesse paragraafi laiati paisatud juriidilisi põhimõtteid võiks formuleerida kokkusurutumalt, abstraktsemalt. Tundub, et 1805 artiklit TKS jaoks oleks nagu natuke liig.

Arvan, et näit. pole mõtet paigutada TKS normide hulka kõiksugu tehnilisi reegleid, näit. kuidas peab toimuma kohtupaberite kättamine posti kaudu (§§ 153—164). Oleks vist küll, kui oleks öeldud, et kohtupaberid kätatakse vastavaile isikuile posti kaudu, kusjuures lähemad reeglid selleks antakse kohtu- ja siseministri poolt kokkuleppel teedeministriga. Võib ju ette näha, et postiasjanduse arenedes ning täienedes ka neid reegleid tuleb alatasa muuta ning täiendada. Meie oludes tuleb aga juba vastu võtta põhimõte, et kohtukutsete, samuti ka igasuguste täitmisteadete jne. kättamine peaks üldiselt toimuma posti kaudu, milleks muidugi eritaksid tuleb välja töötada.

6. Eespool puudutasin juba kohtute reformimise vajadust. Kui praegu siiski peaks arvatama, et aeg põhjalikumaks reformiks pole täis saanud, siis vähemalt osalistest parandustest ja muudatustest ei saaks tagasi hoiduda. Arvan, et üksikkohtuniku tegevusalasid ka TKS-s tuleks laiendada. Kui ka praegune kollegiaalne kohus tähtsamate asjade jaoks jätta, siis tuleks siin kohtuesimehe võimupiire laiendada ja anda

talle üksikult otsustada näit. säärased asjad, nagu vaesusõiguse andmine, apellatsioonkaebustele käiguandmine ja igasugused teised puhtkantseleilised ja administratiivsed korraldused. Samuti oleks vist loomulik, et neis asjus, milles on ilmsesti selge, et pooled saavad tõendisi esitama ja kus asi vaevalt esimesel kohtuistungil otsustatakse, esimees või tema korraldusel mõni kohtunik kutsuks pooled niiõelda esialgsele ülekuulamisele ja teeks siis vastava määruse tõendiste kogumise ja kontrollimise üle üksikkohtuniku kaudu.

Teatud liik asju, näit. igasugused hoiu korra menetlused, abielulepingute väljakuulutamise, lapsendamine, teadmata äraolijaks kuulutamine jne., samuti ka mõned abielulahutamise asjad, eriti vastastikusel kokkuleppel Abieluseaduse § 30 põhjal, võiksid ühegi takistuseta olla lahendatud üksikkohtuniku poolt. Samuti võiks üksikkohtunik sisuliselt üksi otsustada teatud juhtudel neid asju, milles tõendiste kontrollimine oli tehtud talle ülesandeks, eriti kui pooled ise säärast otsustamist paluvad või kui kostja on hagi taotlused õigeks võtnud. Üldiselt peaks asja kiirendamiseks kõik ettevalmistav töö toimuma üksikkohtuniku kaudu. Asja lõplik otsustamine kõigi esilekerkinud juriidiliste probleemidega võiks toimuda kohtunikude kolleegiumis. Et kolleegium tõesti suudaks ja võiks asjaoludesse süveneda, selleks tuleks teda vabastada igasuguste kõrvalküsimumuste lahendamisest ja igasuguste kantseleiliste küsimuste korraldamisest, mis kõik peaksid jääma esimehe ning kohtusekretäri hooleks.

Osa toiminguid võiks aga üldse kohtult ära võtta ja usaldada vastavate ametnikkude hoolede. Kui kohtutäitur toimetab tervet kinnisvara sundmüügi menetlust, siis peaks tema ka sundmüügist saadud summad jaotama kreditoride vahel, mitte aga ei peaks selle tööga koormama ringkonnakohut, nagu seda näeb ette eelnõu § 1397. On ju õige, et kinnisvara müügist saadud summade jaotamisel tuleb arvestada hüpoteekaarsete kreditoride eelisõigusi, kuid arvatavasti tuleksid ka selle tööga meie kohtutäiturid toime, seda enam, et see töö teatud praktilise ja kogemuste puhul muutub šablooniliseks. Kohtutäituri jaotamiskava kuuluks aga lõplikule kinnitamisele kohtu poolt, millega teatud kindlustus on loodud, et kõik toimub seaduspäraselt. Praeguse korra juures on aga rahukogu liikmed äärmiselt koormatud kinnisvara sundmüügist saadud raha jaotamise asjadega, eriti Tallinna-

Haapsalu Rahukogus, kus neid asju eriti palju. Need asjad võtavad kohtunikelt hulk aega ja takistavad neid täita täie jõuga kohtumõistmisega otseselt seotud ülesandeid. Säärasel lihtsustamise ja otstarbekama tööjaotuse suunas areneb kohtukorraldus Lääne-Euroopas¹⁶. Ka meie tsiviilprotsessi tuleks selles suunas parandada ning arendada. Kahjuks eelnõu on siin jäänud praeguse korra juurde.

7. Samuti jätab eelnõu üldiselt praeguse kohtusüsteemi endiseks. Kuid on siiski tehtud mõningaid muudatusi, aga vaevalt saab nende kõigiga nõustuda.

Rahukohtunik kui erikohtunik vähemtähtsais tüliasjus on jäänud. Teda ainult kavatsetakse ümber nimetada jaoskonnakohtunikuks. Vist asjatu. Rahukohtunik on meil ja ka paljudes teistes riiges sedavõrt üldtunnustatud asutis, et vaevalt põhjust oleks sellest nimetusest loobuda. Pealegi iseloomustab see nimetus väga tabavalt seda lihtsat ja lepitavat kohtumõistmisviisi, mille alusel teotseb siin kohtunik. Kõlaks veidi võõrastavalt: X jaoskonna jaoskonnakohtunik.

Kui vaadelda kohtute aruandeid¹⁷, siis selgub see suur ülesanne, mis rahukohtunikel meie riigis õigusmõistmise alal tuleb täita. Nii langes asjade üldarvust, mis üldse vabariigi kohtuil tuli lahendada, 1929. a. 201 992 asjast 54 jaoskonna rahukohtuniku ja 2 lisarahukohtuniku lahendada 156 657 asja, 1930. a. 222 367 asjast 174 295 asja, 1931. a. 231 151 asjast 178 718 asja. Keskmiselt lahendas iga rahukohtunik Tallinna-Haapsalu Rahukogu ringkonnas 1931. a. 3130 asja (1930. a. 2858); Tartu-Võru Rahukogu ringkonnas 3490 asja (1930. a. 3398); Rakvere-Paide Rahukogu ringkonnas 2836 asja (1930. a. 2801) ja Viljandi-Pärnu ringkonnas 2513 asja (1930. a. 2957). Peale selle oma otsese töö võtsid rahukohtunikud veel osa rahukogu apellatsiooniosakonna kohtuistungeist, olgugi asjade ettekande kohustiseta. Mitmed rahukohtunikud võtavad osa veel kõiksugu komisjonide istungeist. Umbes pooled rahukohtunikule alluvaist asjust on tsiviilasjad.

Säärase töökoorma puhul, mis näitab püsivat kasvamis-suunda, tuleb rahukohtunikul töötada hoopis teisiti, kui see toimub kollegiaalses kohtus, kus üksikul kohtunikul asju

¹⁶ Klein-Engel, op. cit., lk. 88—91.

¹⁷ „Õigus“ nr. 6, 1932. a., nr. 6, 1931. a. jt.

mitu korda vähem tuleb otsustada ja kus iga kohtunik teatud liigi asjade lahendamiseks on spetsialiseerunud. On seepärast endastmõistetav ja koguni paratamatu, et rahukohtuniku menetluse reeglid, olgu need tsiviil- või kriminaalasjas, peavad olema palju lihtsamad kui kollegiaalses kohtus. Rahukohtunik on eeskätt sisetunde kohtunik, kes vastavalt hindab ka tõendisi ja olusid (TKS §§ 129, 102). Temal on tähtis asja tabada elulisest küljest, lahendada kiiresti pooltevaheline tüliasi. Kui vaadelda statistikat, kui palju rahukohtunikude asjade peale antakse edasikaebusi, siis selgub, et see protsent on hoopis väike. Tähendab, suur osa kohtuskäijaid jääb rahukohtuniku otsusega rahule. Arvestades rahukohtuniku töökoormat ei saaks temalt nõuda, et ta oma otsused põhistaks nii nagu kohtunik kollegiaalses kohtus. See oleks juba füüsiliselt võimatu. Seda kõike arvestas juba Vene seadusandja 1864. a. Ustavide koostamisel. Vastavalt sellele loodi rahukohtuniku jaoks nii tsiviil- kui ka kriminaalasjus eriprotsess, mis oli omaette süsteemina mahutatud vastavaisse Ustavidesse. Nii anti TKS erinevalt antud üldkohtute jaoks määratud normide §§ 339, 411, 711 jne. asemel vastavad reeglid tõendiste hindamiseks ja asja otsustamiseks §§ 102, 129, 142. Nii on eriti § 129 rõhutanud, et rahukohtunik peab asja otsustama oma sisetunde järgi, kusjuures tema otsus ei tohi seista vastuolus seadusega. Tunnistajate öeldiste hinnangul ei pruugi tema üksikasjaliselt põhistada, miks üks või teine tunnistaja tema silmis ei vääri usaldust, mis seisukohta Vene Senat luges täiesti kokkukõlaliseks TKS § 102 reeglitega¹⁸.

Samuti ei saa rahukohtuniku menetluses võistluspõhimõtet puhtal kujul kohaldada. Tuleb arvestada, et siin ajab oma asja harilikult „väike mees“ ise; taoteldav summa, olgugi relatiivselt tähtis protsessijale enesele, on siiski sedavõrt väike, et ei tasu palgata advokaati. Tuleb just vaeseid inimesi silmas pidada, kes ise iialgi ei suuda protsessi konkse tundma õppida, vaid kes tulevad lihtsameelselt kohtusse lootusega, et „küll kohus teeb õigust“! Kui seada säärane vaene mehike vastamisi osava advokaadiga, siis poolte üheõiguslus muutub kaunis kahtlaseks põhimõtteks. On seepärast õigusemõistmise seisukohalt paratamatu, et rahukohtunik peab

¹⁸ TKD otsused 1906/104; 1903/42 ja p. t.

pooltele juriidilisi põhimõtteid selgitama, peab neile andma näpunäiteid, mis tarvis on tõendada ning kuidas tõendada.

Kui omal ajal Vene duuma vastu võttis Kohaliku kohtu ümberkorraldamise seaduse 1912. a., siis vastavas seletuskirjas põhistati rahukohtuniku protsessi lihtsustamise vajadust järgnevalt: „Praeguse rahukohtunikude jaoks kehtiva menetluskorra kahtlematuks puuduseks tuleb pidada selle teatud keerulikkust, mis on tingitud liiga laiaulatuslikust võistluspõhimõtte läbiviimisest tsiviilprotsessis. Kuigi see põhimõtte teoreetiliselt osutub kõigiti õigeks, tekitab tema siiski uusimas juriidilises kirjanduses vastuväiteid ja etteheiteid. Täielises vastavuses sellega kohaldavadki uusimad seadusandlused vahendeid, mis võimaldavad vältida võistluspõhimõtte halbu tagajärgi. Seatakse sisse nn. advokaadisund (Anwaltszwang) või tehakse kohtunikule, eriti kohalikule, ülesandeks olla oma juhatustega pooltele abiks... Ei tule unustada, et põhinedes poolte isetegevusel, võitluspõhimõtte ei pea arenema äärmuseni ega või kitsendada kohtu isetegevust sel alal, mis ei puuduta poolte taotluste materiaalsel külge, vaid mis on sihitud selle seaduspärasele lahendamisele... Vastavalt sellele komisjon teadlikult võttis vastu terve rea abinõusid, mis on sihitud võistluspõhimõtte kitsendamisele ja piiramisele kohtus. Nii näit. vähemarenenud elanikkonna võimalikuks kaitseks kohtuasjus rohkem kogenud vastaste ekspluateerimise eest on rahukohtunikule antud võim nõuda tõendiste esitamist, millele pooled on näidanud oma seletusis, kuigi nad otseselt neile pole viidanud.“

Kui need põhimõtted olid elulised umbes 20 a. eest, siis seda rohkem on neil väärtust meie päevil ja tuleb neid eeskätt rahukohtuniku menetluses arendada julgesti edasi.

Seepärast rahukohtuniku lihtsustatud protsess peaks jääma praeguses kohtukorralduses püsima ja teda tuleks arendada veel rohkem lihtsustamise ning kohtuniku isetegevuse suurendamise suunas. Kahjuks on aga eelnõus asjad kujunenud teisiti. Rahukohtuniku menetlus, mis kehtivas protsessis on mahutatud raamatu etteotsa, kust igauks teda kergesti leiab, on eelnõus mahutatud üldkohtu kohta käivate reeglite taha, andes talle pealkirjaks „Toimetus jaoskonna-kohtule alluvates asjades“ (§§ 794—858). Üldpõhimõtte, mis väljendub § 794, käsib kohaldada jaoskonnakohtute jaoks samu norme, mis korraldavad menetlust ringkonnakohtuis,

ainult mõningate eranditega. Seejuures on kaotatud säärased põhimõttelised üldkorrast erinevad §§, nagu kehtiva TKS §§ 102 ja 129. Et eelnõul pole põhiseid, siis jääb esiotsa teadmata ning ka arusaamatuks, milliseil kaalutlusil on tarvilikuks peetud menetlust rahukohtuniku juures muuta raskepärasemaks ja formaalsemaks kui see tänini on. Juba praegu nuriseb rahvas, et kohtumõistmine rahukohtuniku juures on ülearu keeruline ja formaalne. See asjaolu tuuakse üheks vallakohtu restaureerimise nõude põhjendiks. Tuleb seepärast küll tõsiselt rõhutada, et selle kohtu korraldamisele, mis valdava osa kodanikkude tüliasju lahendab, tuleks ka TKS reformimisel pöörata tõsist tähelepanu; eeskätt tuleks siin protsessireeglite lihtsustamist eriti tarvilikuks pidada. Praeguses eelnõus on aga rahukohtuniku menetlus pidanud leppima vaeslapse osaga.

Eelnõu § 849 järgi pole lubatud kassatsioonkaebusi anda asjus, kus hagihind ei ületa 100 krooni. Ka see reegel tekitab tõsiseid kahtlusi. Sellega jäetaks suur osa rahukohtunikude poolt lahendatavaist asjust kassatsioonmenetlusest välja. Kui võrt see kavatsus oleks otstarbekas, selle üle võib palju vaielda, kuid tõsiasjaks jääb, et kassatsioonikohus on tarvilik kohtute tegeluse ja seaduste tõlgendamise ühtlustamiseks, samuti on see tarvilik kontrolli mõttes, et kohtud asju arutaksid hoolikalt ja põhjalikult.

Kui tarvilik kassatsioonikohus meie oludes on, näitab juba see asjaolu, et võrdlemisi suur protsent kassatsioonkaebusi rahuldatakse. Nii tühistas Riigikohus 1931. a. Tallinna-Haapsalu Rahukogu 284 otsusest 96 ehk 33,80% (eelm. a. 28,86%), Tartu-Võru Rahukogu 245 otsusest 53 ehk 21,63% (eelm. a. 24,24%); Viljandi-Pärnu Rhk. 207 otsusest 68 ehk 32,85% (eelm. a. 25,26%) ja Rakvere-Paide Rahukogu 888 otsusest 17 ehk 1,92% (eelm. a. 18,09%)¹⁹. Ei maksa loota, et neis asjus, kus kassatsioonkaebust ei lubata anda, asjad paremini otsustataks. Küll võib aga karta pealiskaudsemat otsustamist. Arvaksin seepärast, et igasugused takistused kassatsioonkaebuste andmiseks tuleks kaotada. Vaesel inimesel tema 10- kuni 100-kroonine tüliasi on tihti palju tähtsam suhteliselt, kui rikkale mehele tema kallihinnalisem protsess. Riik peab aga õiguseotsimisel igale ko-

¹⁹ „Õigus“, nr. 6, 1932. a., lk. 285.

danikule kindlustama üheõigusluse. Võiks ju öelda, et kassatsioonkaebustele tõkete tekitamine vabastaks Riigikohut suurest töökoormast. Kuid ka see põhjend pole siiski sedavõrt kaaluv, et see õigustaks kõrgema kohtu uksi sulgeda vaesemale rahvakihile. Riigil peab võimalus olema tarbe korral Riigikohtu koosseisu suurendada, tõstes kassatsioonikaitsjone.

Uue normina on eelnõusse mahutatud § 674, mille järgi kassatsioonkaebusi Riigikohtule võivad anda ainult vandeadvokaadid. See norm tuleks kohaldamisele ka rahukohtunikude asjus (§ 794). Kui see norm ehk üldkohtutele alluvais asjus oleks veel kuidagi õigustatud, tekitaks selle kohaldamine rahukohtute asjus raskusi. See tähendaks, et igas väiksemas asjas tuleks pöörduda vandeadvokaadi poole, sõita selleks linna jne.; see tekitaks aga suuri kulusid.

Uudsuseks on TKS eelnõu kohtukorralduses kaubandusosakonna ellukutsumine ringkonnakohtute juures. Säärast osakonda pooldas uue kohtukorralduse eelnõu väljatöötamise komisjon, põhistades oma seisukohta järgmiselt²⁰: „Arvesse võttes, et üldkohtuis asjade käik on harilikult pikaldane ja et kaubanduslike tüliküsimuste lahendamisel tuleb sagedasti opereerida äriilmas valitsevate kommetega, millesse harilikud kohtunikud ei suuda tarvilisel määral süveneda, leiti vajalikuks kaubanduskohtute sisseadmist suuremais ärielu tsentrumis, näit. Tallinnas, ja nende kvoorum tuleks moodustada õigusteadlasist ühes äri-meeste esindajatega.“

Need põhised pole sugugi veenvad. Kui kohtuis asjade käik on pikaldane, siis on tarvis selle üle mõelda, kuidas seda külge paremini korraldada. Vaevalt ka kaubanduskohus, kui ta peab käima tülide lahendamisel hariliku protsessi reeglite järgi, saaks asju tunduvalt kiiremini otsustada kui ringkonnakohus. Kuivõrt ärimehedki kõigis kaubanduslikes kombeis ja tavus asjatundlikud on ja kui suureks toeks nende esindajad kohtumõistmisel juristist kohtunikule võivad olla, on vägagi küsitav. Mõni puukaupmees võib hästi teada oma eriala tabu, kuid mis ta teab näit. piimaärist? Igas tüliasjas on esil juriidilised küsimused, mis tuleb lahendada kehtiva õiguse normide ja üldise vaimu alusel. Palju võib neis kee-

²⁰ Uue kohtukorralduse alused, lk. 13.

rulisis küsimusis nõu anda ning otsustada ärimeeste esindaja? Näit. miks on ärimees võimelisem vekslöögusse kuuluvaid vaidlusi paremini lahendama kui jurist? Välismaade kogemused näitavadki, et usk erilistesse kaubanduskohtutesse on kõikuma löönud. Arvan, et seepärast meil mingit põhjust pole oma ühtlast kohtusüsteemi hakata lõhkuma ja teatud liigi asjade jaoks hakata looma erikohtuid. See nõuaks kahtlemata kohtute koosseisude suurendamist, vaevalt aga võimaldab seda meie riigikassa. Suurtel rahvastel on elu intensiivsem, tööndus ja kaubandus suurem, siin võib luua kõiksugu erikohtuid. Meil on aga olud sootuks teised. 1924. a. võis ju heas majanduslikus olukorras lend mitmel pool kõrgem olla kui seda lubab meie kandejõud, kuid nüüd oleks aeg illusioonest loobuda. Meie ülesanne olgu kohut oma olude ja võimaluste kohaselt nii korraldada, et ta suudaks rahvale õigust mõista kiiresti, lihtsalt ja õiglaselt; ning et kohtu organisatsioon oleks oma kulude poolest meile jõukohane.

(Järgneb.)

Kehtiv Tsiviilseadustik ja tempelmaksustamine.

M. Uesson.

Tempelmaksu alla käivad meil kehtivate seaduste järgi dokumendid, mis sisaldavad varanduslikkude vahekorade korraldusi, ehk, teiste sõnadega, dokumendid, millega teatavad varanduslikud suhted luuakse, muudetakse või lõpetatakse. Tempelmaksuseadus määrab maksu teatavat liiki tehingute pealt, viimased aga määrab kehtiv tsiviilseadustik. Seepärast omab kehtiv tsiviilseadustik ja selle tõlgendamine maksustamisel põhjanevat tähtsust: tehingud kuuluvad maksustamisele selle järgi, kuidas tsiviilseadustik neid grupeerib, nende koosseisu ja nende seaduslikku jõudu määrab.

Tempelmaksustamise praktilisel käsitamisel vaadeldakse õiguslikku vahekorda igal üksikul juhul subjektiivsest seisukohast. Tuletame siis meelde mõningaid mõisteid, mis kehtivad subjektiivse õiguse alal. Iga õiguslik vahekord sisaldab ühelt poolt õigust, teiselt poolt kohust; need on nii lahutamata, et teisiti on õiguslik vahekord võimatu; õigus ja kohus katavad üksteist: *jus et obligatio correlata sunt, jus sine obligatione non intelligitur*. Subjektiivsel õigusel on kolm elementi: õiguse subjekt, õiguslik vahekord ja õiguse objekt.

Meid huvitab siin viimane — õiguse objekt. See võib olla kas samme (*Leistung*) või ese (inimesel, kui kolmandal objektil praegusel ajal pole tähtsust). Kui ese on õiguse objektiks, siis on meil absoluutne õigus ehk asjaõigus, ta kehtib kõigi kõrvaliste isikute kohta ja viimaste suhe on ainult eitav; sel juhul, kui objektiks on samme, on õiguslik vahekorrald õiguslase ja kohuslase vahel. Subjektiivsel õigusel, dūnaamiliselt vaadeldult, on tähtis moment õigust tekitavad juriidilised faktid: need on teod (sündmused) ja juriidilised tehingud. Tehingud jagunevad kahepoolseteks — *bilatera* ja ühepoolseteks — *unilatera*, viimaste puhul võtab tehingute sõlmimisest osa ainult üks pool. Tehingute osad on *essentia*, *naturalia* ja *accidentia*. Viimaseid moodustavad tingimused, aeg ja moodus. Moodus on näiteks, kui keegi annab ülikoolile teatava rahasumma tingimusega, et sellest abiraha antakse üliõpilasele, või kui isa kingib pojale kinnisvara tingimusega, et ta oma ema ülal peab.

Kui teatava tehingu pealt määratakse tempelmaksu, siis tuleb kehtivate tsiviilseaduste põhjal kindlaks määrata, mis liiki see tehing on, mis on õigusliku vahekorrald objektiks, kas on tehing ühepoolne või kahepoolne ja milles seisavad üksteist katvad õigus ja kohus. Neid üldpõhimõtteid juhtnõõrideks võttes vaatleme üksikuid tehinguliike ja nende tempelmaksustamist.

Abieluvaranduslik leping. Abielurahva varanduslikkude suhete tekitajaks on samme — abiellumine; see loob seadusega normitud juriidilise vahekorrald nende varanduste suhtes omavahel, mida ka kolmandatel isikutel tuleb arvestada. End. Liivimaa linnades tekib nende vahel absoluutne õigus — asjaõigus — ühisomand, end. Eestimaa linnades aga kohustusõigus — mehe valitsemise ja kasutamise õigus¹ ja naise kohus oma varandusega vastutada mehe võlgade eest. BES § 33 põhjal sõlmitud abieluvaranduslik leping võimaldab lepinguosalistel lõpetada kas osaliselt või täieliselt seda vahekorrald või asendada seda mingi uue, kokkuleppel loodud vahekorraldaga (§ 38). Nii on esimesel juhul (ühise varanduse puhul) tehingu objektiks ese, viimasel

¹ Kasustamisõigus on siingi asjaõiguslikku laadi — servituut. BES §§ 1251 ja 1252.

Toimetuse liige K. P.

juhul aga teotsemine. Mis on siin tempelmaksustamise aluseks? Meie Tempelmaksuseadus ütleb abieluvaranduslike lepingute kohta, et selleks on: lepingusumma ja „kui lepingusumma on väiksem, kui seaduse § 6 ette nähtud seaduslik hind, siis seaduslik hind“ ja sellest maks 2%. Preisi tempelmaksuseadus on siin selgem; ta ütleb, et maks tuleb arvestada $\frac{1}{10}\%$ „des Vermögens, auf das sich der Ehevertrag erstreckt“. Loogiliselt tuleb järeldada, et ka meie Tempelmaksuseaduse alusel maks arvatakse 2% suuruses selle varanduse väärtusest, millele lepingu mõju ulatub. Et meil kehtivate normide järgi (§ 38) võib igasuguseid tingimusi kehtima panna vastastikuste õiguste üle varanduse kohta, mis abielurahvas abiellu kaasa toonud või abielu kestel muretsenud, siis on meil õigus näiteks end. Liivimaa linnades jätta endiselt kehtima varanduse ühisus teatavate varanduste suhtes, teiste kohta aga seda ära muuta. Maksu objektiks on end. Liivimaa linnades mehele ja naisele kuuluv varandus (viimase hulgast tuleb maha arvata BES § 27 ette nähtud naise erivara), sest abielulepinguga muudetakse õiguslik vahekorrd mõlema varanduse suhtes; välja võib jääda maksustamisobjektide hulgast ainult see vara, mille kohta on abielulepingus *expressis verbis* öeldud, et abieluleping selle kohta ei käi.

End. Eestimaa linnades ei kuulu abieluvaranduse objektide hulka mehe nimel olevad kinnisvarad, sest abieluvarandusliku lepinguga siin ainult muudetakse mehe valitsemis- ja kasustamisõigus naise varanduse suhtes ja selle vastutus mehe võlgade eest. Mehe varanduse õiguslikku seisukorda see leping ei muuda². Isesugune seisukord on enne abiellumist sõlmitavate abieluvaranduse lepingute puhul. On selge, et lepingu sõlmimise momendil, kui abieluvaranduse lepingu sõlmijate vahel veel ei ole ei varanduse ühisust ega mehe valitsemist ega kasustamist naise varanduse üle, ei avalda leping ega loo mingisuguseid muutusi nende varanduslikus vahekorras. Kuid momendil, kui abiellumise puhul seaduses ette nähtud varanduse vahekorrd peaks tekkima, paralleelselt selle leping ega lase seda tekkida. Et abielu ajal sõlmitud leping muudab seadusega loodud vahekorra, siis

---

² Tegelikult vahest küll nii, kuid õiguslikult ei ole takistust ka mehe kinnisvara abielulepingu esemeks teha ja naisele selle üle õigusi anda.

Toimetuse liige K. P.

siin veel ei ole vahekorda, mida ta peaks muutma, siin on lepingu objektiks samme—abiellumine ja sellelt kui juriidiliselt faktilt juriidilise vahekorra loomise jõu äravõtmine. Seda võib veel ühe analoogilise juhuga selgitada: A ehitab oma uuele majale vundamenti, milleks ta on sunnitud naaber B tulemüüri kõrvale süvendit tegema. Juhul, kui see müür sisse kukub, tekib B ja A vahel A delikti tõttu õiguslik vahekord, mille järgi A on kohustatud B-le tasuma tulemüüri sissekukkumisel tekkinud kahju. Kui juba kahju on tekkinud, siis on nende vahel tehtud tehingu objektiks samme-kahjusumma tasumine ja selle objekti väärtus on kahjusumma. Kui aga A ja B lepivad enne müüri sissekukkumist kokku, et selle sissekukkumisel A ei kanna mingit vastutust B-le tekkinud kahjude eest, siis kindlasti tehingu objektiks ei ole mitte kahjud, sest neid ei ole tekkinud; iga tehingu objektiks loetakse seda, mis oli selle tehingu sõlmimisel. Tehingu objektiks on siin ka samme, kuid A poolt ette võetud süvendamine; kokkuleppel nad muudavad selle juriidilist mõju — piiravad seda, ta ei ole enam jõuline varanduslikku delikti tekitama. Sääraselt tuleb lugeda ka eel-abieluvaranduse lepingu objektiks mitte lepinguosalistele kuuluvat varandust, vaid abiellumist, kui sammet, mille õigusttekitavat jõudu nad piiravad.

Teine liik tehinguid, mille maksustamise aluste määramine raskusi tekitab, on kinklepingud. Kinkleping kuulub ühepoolsete (*unilateralia*) ja tasuta (*lucrativa*) tehingute hulka. Need eritunnused kehtivad ka siis, kui kingitud asi on koormatud võlgadega ja koormistega, kui kingisaaja peale pannakse teatud kohused ja määratakse ära kasutamiseviis, — on tarvis ainult, et kinkija annab kas osa väärtust tasuta ja kingisaaja rikastub selle läbi ja et selleks on olemas tahe (*animus donandi*). Kõik need võlad, kohused ja koormised võivad ainult teatava piirini katta kingitud varanduse väärtust, jättes vabaks osa, mis on kinkeobjekt. Kui aga osutub, et säärast mittekaetud väärtust ei ole, siis on siin meil tasulise võõrandamisega tegemist (ostu-müügi, vahetuslepinguga) ja leping on säärasena kehtiv, kui osalised ise eksituse alusel seda ei tühistata. Muidugi kaovad siis ka juriidilised kinklepingu tagajärjed, nagu tänamatuse tõttu tühistamine ja muud. Fiskaalhuvides aga tuleb tehing maksustada kui ostu-müügi- või vahetusleping selle järgi,

kumba liiki ta langeb, sest tehing maksustatakse tema sisu järgi (Temp. sead. § 3, p. 1).

Kinkelepingu objektiks võivad olla nii samme kui ka ese või asjaõiguse üleandmine. Meil on käesoleval juhul tähtis viimane. Kinkelepinguga antakse õiguslasele teatava asja peale asjaõigus üle. Nagu eespool juba öeldud, leping on kinkeleping ainult siis, kui terve asi või osagi sellest tasuta üle antakse, seega on eeldus, et võlgade ja kohustiste väärtus on kogusummas väiksem, kui kingitava asja väärtus; need esimesed on lahutamata kinkeobjektist ja katavad seda mittekingitavas osas; neid ei saa lahutada eespool-esitytavad õiguse ja kohuse lahutamatus tõttu — *jus et obligatio correlata sunt et jus sine obligatio non intelligitur*. Need kohused ja võlad on niisama lahutamata, nagu ostu-müügi lepingu puhul ei ole mõeldav ostuobjekt ja ostuhind eraldi ja neid eraldi maksualuseks teha. Kui kinki koormavad kohustised on kinkelepingu lahutamata osad, siis on ükskõik, kas need kohustised on kingisaaja või kolmanda isiku kasuks; niisama nagu ostu-müügi lepingu lahutamata osaks jääb ostuhinna maksmise kohus ka siis, kui lepingu järgi selle peab ostja maksma kolmandale isikule, olgu see lihtvõlakohustise või kinnistatud hüpoteegi näol. Sääraselt normib ka kinkimist (*donatio sub modo*) meil kehtiv BES, kus § 4497 räägib kolmanda isiku õigusest, kelle kasuks on tehtud kohustis (naznatšenie) nõuda selle kindlustamist. Juriidiliselt ei ole mingit põhjust vahet teha kohustise vahel kinkija kasuks ja kolmanda isiku kasuks, sest siin on ainult üks õigustatud ja üks kohustatud pool ja üks ainus õiguseobjekt — samme kohustis. Vastavalt sellele vaatab ka meil kehtiv Tsiviil-seadustik lepinguid kolmandate isikute kasuks (BES §§ 3115—3119) kui ühist ja lahutamata tehingut. Eespool-õeldust selgub, et käsitada kinkelepingu puhul kohustisi kinkija või kolmandate isikute kasuks iseseisva tehinguna, olgugi ainult tempelmaksustamise otstarbel, on juriidiline nonsens.

Nagu juba öeldud, võib õiguseobjektiks olla ese ja siis nimetatakse seda asjaõiguseks. Viimane aga võib väga mitmesugune olla eriti kinnisvarade suhtes. Ta võib piiratud olla kaasomandi näol, ta võib aga ka selles seista, et see asjaõigus kehtib ainult teatavas suhtes — näiteks teatava rahalise nõude rahuldamise õigusena, s. o. hüpoteegina (kinnisvara pandiõigusena). Viimase õiguse iseärasus seisab muu

seas selles, et ta on jaotatamatu. Jaotatamatus avaldub selles, et sel ajal kui võlakohustist, mille kindlustuseks on panditatud asi, võib jaotada ja osakaupa edasi anda, jääb pant ikka ühiseks ja lahutatamatuks. Selle lahutatamatuse tagajärg on see, et juhul, kui ühise võla eest panditatud kinni vara mõtteline osa teatava ostuhinna eest ära müüakse, võib ostja võlakohustise jaotatavuse tõttu teatava osa kindlustatud võlast enda peale võtta ja seda ostuhinna hulka arvata, kuid pandiõigus kui jaotatamatu jääb ikka kogu ulatuses kehtima temale müüdüd osa peale. Säärane on kord ka siis, kui üks üldine võlg on hüpoteegina kindlustatud mitme kinnisvara peale: siis jääb ühe kinnisvara müümise puhul terve pandiõigus selle peale edasi³. Lepinguosaliste vahel on siin õiguseobjektiks esimesel juhul mõtteline osa kinnisvarast, teisel juhul terve kinnisvara, ja selle väärtus on ka maksustamisobjektiks. Pandiõigus, mis seaduse põhjal ripub terves ulatuses ostja poolt üle võetud kohustise osa küljes, ei ole tehingu objektiks ega saa ka maksustamise aluseks olla.

Neist ülalesitatud üksikute küsimuste vaatlusest selgub, et tempelmaksu küsimuste lahendaja peab olema asjatundja tsiviilõiguses. Ta ei pea üksnes tsiviilseaduse norme tundma, vaid ka juriidiliselt oskama mõelda ja võima seadust õieti tõlgendada. Kui seadusele on tõlgendamisega vale mõte antud, siis maksab see ennast varsti teises kohas kätte. Selleks oleks kõige parem näide eespool-mainitud kingitus kohustisega. Kui ignoreerida tsiviilõiguses määratud kinkimise mõistet ja seletada Tempelmaksuseaduse tariif nr. 24 tumedalt väljendatud sõnu: „Niisama ei võeta arvesse lepingusse ülesvõetud kinkija kasuks maksetava elatise väärtust“ selles mõttes, et Tempelmaksuseadus ei käsita neid kingitosasid kinkilepingu lahutamata osadena (mille väärtus *jus* ja *obligatio* lahutamatu tõttu kingiväärtuse maksustamisega maksustatakse), vaid kui iseseisvaid maksuobjekte, millest seadus vabastab tempelmaksust kinkija kasuks tehtud ülalpidamise kohustise ja teised kohustised on kõik eri maksu alused (nagu võiks ühest positiivsest faktist järeldada, et teised on kõik negatiivsed!), siis on selle seaduse järjekindel

³ Sundmüükide puhul iseenesest mitte.

Toimetuse liige K. P.

käsitamine see, et iga kingi puhul kinkija kasuks tehtud elatuskohustised on tempelmaksuvabad, vaatamata sellele, kas esimene väärtus teist katab, s. o., kui näit. talumees kingib oma pojale ühe lamba kohustisega teda, kinkijat, ülal pidada, siis on viimane kohustus tempelmaksuvaba, olgugi, et esimese väärtus on 7 krooni, kuna ülalpidamise väärtus ulatub sadadesse kroonidesse. Eespool-esitytatud tõlgendamine on kahtlemata tingitud heast tahtest täiendada ja parandada kingiobjekti — kinnisvara puudulikkude seaduslikku hindamist. Viimane on eriti puudulik maal olevate kinnisvarade suhtes, kus näiteks täiesti ühesuguste talukohtade seaduslik hind võib olla ühel 600 kr. ja teisel 6000 kr., mis sõltub sellest, kumma hooned on tuleõnnetuse vastu kindlustatud ja kummal kindlustamata. Kuid seda igatahes ei saa kätte tsiviilseaduste ebaõige tõlgendamisega. Tempelmaksu määramine on lahutamata seotud kehtivate tsiviilnormidega ja nende tõlgendamisega. Seda arvestas tõsiselt meil varemini kehtinud Vene Tempelmaksuseadus. Kõik tempelmaksustamisse puutuvad küsimused ja vääratuste trahvimised kuulusid kohtute lahendamisele ja nimelt tsiviilprotsessi korras avalikult ja kõigi seaduse poolt lubatud, üheõiguslust kindlustavate abinõudega. Selle tulemusena tekkis ühine ja kindel praksis. Viimane oli kohtute avalikkuse tõttu rahvale teada.

Kui vaatame meil praegu kehtivat korda, siis peame kahjuks tunnustama, et siin on samm tagasi tehtud. Preisimaa eeskujul on meil ka tempelmaksu küsimuste lahendamine üldmaksuaparaadi kätte antud. Kui muudes maksustamis-asjades kuulub selle aparadi alla meil peamiselt maksu määramine, siis tempelmaksu asjades seisab selle aparadi ülesanne õige maksustamise kontrollimises, vääratuste trahvimises ja nende peale antavate kaebuste läbivaatamises. Kord on siin järgmine: esimene instants — kaebused trahvi määramise peale vaatab järele seesama maksuinspektor, kes trahvi määrab, teine instants — Maksupeakomitee ja lõpuks administratiivkohus. Selle korra loomisega on meil kehtima pandud maksuaparaat Preisi eeskujul, kuid kahe silma vahele on jäetud väga tähtis asjaolu — ametnikkude komplekteerimine. Viimane toimub Preisimaal umbes samal kujul nagu meil kohtu alal, kus juriidilise haridusega isikud saavad teatava praktilise ettevalmistuse ja staaži ameti alal. Meie

maksuaparaat on juhuslikult komplekteeritud (see toimus peaasjalikult vabariigi algaastail sõja ajal) ja vaevalt võib leida nende hulgas tsiviilõiguses vilunud isikut. Seda ei olnud ka viimase ajani tarviski, sest tulumaksu, tollimaksu, aktsiisimaksude ja muude maksude määramine nõuab peaasjalikult vastava seaduse tundmist ja praktilist vilumust. Teisest küljest, arvestades seda, et Maksuameti kompetentsi tempelmaksu alal kuulub peaasjalikult selle maksu kontrollimine, trahvi määramine ja kaebuste lahendamine, mis on iseeneest puht kohtufunktsioonid, peaksid ka siin kehtivad olema kohtuprotsessi normid ja avalikkuse ning üheõiguse põhimõtte. Seda aga Maksustamise korralduse seadus ei võimalda. Kui asjaajamine algusest peale säärate puuduste all kannatab, siis ei saa ka viimane instants varemini tehtud väärtusi tarvilisel määral parandada. Siin on kohane meelde tuletada juriidilist aforismi: *Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convallescere*.

Kõike eelöeldut kokku võttes peab järeldusele tulema, et õiglase ja seaduspärane Tempelmaksuseaduse käsitlemine on võimalik ainult koos kehtivate tsiviilseaduste käsitlemisega. See eeldab aga nende põhjalikku tundmist. Maksustamise korraldamise seadusega, millega on antud õiglase maksustamise otsustamine maksuametnikkude kätte, on võrreldes veneaegse korraga samm tagasi astunud ja asi halvemaks tehtud.

Vastumärkmeid prof. I. Tjutrumovi poolt avaldatud märkmete le TKS projekti puhul.

J. Vender.

TKS uus projekt on juba kauemat aega — umbes aasta eest — saadetud laiali märkmete avaldamiseks, kuid peale prof. I. Tjutrumovi pole seni kahjuks esitatud midagi põhimõttelist või tähtsat, mis vääraks arutamist¹.

Prof. I. Tjutrumov on oma arvustises (vt. „Õigus“ nr. 8—1932) teinud kahesuguseid arvustavaid märkusi, nimelt üldisi — süsteemi kohta, ja üksikasjalisi — projekti võetud uute paragraafide suhtes.

---

¹ Pärast käesoleva artikli kirjutamist on ilmunud „Õigus“ käesoleva aasta nr. 1, mis sisaldab uusi arvustisi.

Lugupeetud professor leiab kõigepealt olevat ebaots-
tarbekohase, et uus projekt ei ole jäänud kehtiva protsessi-
korra juurde rahukohtunikkude suhtes, mis seisab selles,
et rahukohtunikkude jaoks on loodud iseseisev protsess, mis
seotud ainult teataval määral § 80 abil üldprotsessiga, vaid
on käsitelnud kõiki protsessi eeskirju ühiselt nii rahukoh-
tunikkude (uue projekti terminoloogia järgi — jaoskonnakohtu-
tute) kui ka ringkonnakohtute (rahukogude) suhtes.

Kehtiva TKS koostajad olevat püüdnud luua lihtsamat
ja lühendatud kohtupidamiskorda rahukohtunikele, pidades
silmas mitte üksnes kohtunikkude töö kergendamist tsiviil-
asjus, vaid ka asjas esinevate poolte huvisid.

Ei saa vaielda vastu, et 1864. a. protsessi koostajad
„püüdsid“ luua lihtsamat korda rahukohtunikele, kuid see
pole neil õnnestunud. Tegelik elu näitas, et see lihtsustatud
kord oli puudulik, ja § 80 kohaldamise küsimused olid kat-
kestamata päevakorras, mispärast Senatil tuli tihtipeale sele-
tada, et üldprotsessi üksikud paragraafid, millela arvati esi-
algu saavat läbi rahukohtuniku protsessis, on kehtivad ka
selles protsessis, kuni lõpuks hakati seda protsessi täiendama
novellidega vastavalt Senati praksisele, mille tõttu rahukoh-
tunikkude protsessis 1918. aastaks oli esialgse 201 para-
graafi asemel juba 310 paragraafi. Seega muutus see liht-
sustatud protsess juba umbes 50% võrra keerulisemaks.
Seepärast, koostades möödunud sajandi lõpul uut protsessi,
veneaegsed kohtupraktikud asusid seisukohale, et eriline prot-
sessikodeks rahukohtunikkude jaoks ei ole soovitatav ja
ühtlase protsessi loomine on kutsutud välja „nende praksises
avaldunud suurearvuliste raskustega ja arusaamatustega, mis
on tekkinud vältimata tagajärjena kahe iseseisva õigust-
mõistva organite grupi jaoks erilise koodeksi ühel ajal ole-
masolust ja vajadusest täiendada rahukohtu lühikese koo-
deksi puudulikke eeskirju üksikasjaliste ja täielikumate
protsessuaalnormidega kollegiaalkohtu protsessist, mis ühe
koodeksi puuduste täiendamine teise eeskirjadega osutub
väga raskeks ülesandeks, mis isegi käib üle kohtutegelastele
antud seaduste tõlgendamise õigusest“ (vt. Seletuskiri, I köide,
lk. IV).

Niisugusele seisukohale asusid suure staažiga kohtuprak-
tikud ja nähtavasti üksmeelselt.

Kui juhtida tähelepanu sellele, et see „lihtne“ protsess,

koosnedes, nagu eespool tähendatud, mitte 201, vaid 310 paragraafist, viitab tihtipeale üldprotsessile, otse käskides kohaldada viimase eeskirju, nagu § 43¹ — paragraafidele 294, 295, 297, 298, 301, 302 ja 309—311, § 126 — paragraafidele 590—652³, § 200⁹ — paragraafidele 839—890, kokku jälle 135 paragraafi, ja et § 80 sunnib üldse kohaldama üldprotsessi küsimustes, mis lihtprotsessis lahendamata, siis ei saa kahelda, et sellest kavatsatud lihtsusest on kujunenud välja just keerulisus, sest iga küsimuse lahendamisel, mille kohta puudub otsene eeskiri rahukohtu protsessis, on kohtunik kohustatud võtma kohaldamisele üldprotsessi eeskirjad, s. o. ta peab tundma ja hästi tundma mõlemaid, kusjuures ühe rakendamine segab teise kohaldamist.

Sama tuleb tunnistada ka eraisikute kohta, kui neist üldse mõned üksikud tutvuvad protsessiga selle süsteemi järgi.

Lõpuks olgu tähendatud, et ei ole vist Euroopa kultuurriikides kuski erilist lihtsustatud tervet koodeksit meie rahukohtunikudele vastavate kohtute jaoks: nii on Saksamaal ja Austrias ühtlustatud protsessid mõne erandiga viimastele kohtutele ja samuti ka Ungaris, kusjuures Ungari protsess ei ole neid erandeid mitte kogunud iseseisvasse peatükki, vaid iga paragraafi tekstis tähendanud, et paragraaf pole kohaldatav rahukohtu protsessis või on kohaldatav ainult muudatustega ja millistega nimelt, mõnikord lisandades ka eriparagraafi rahukohtu jaoks.

Mis puutub süsteemi teise puudusena märgitud allumuse kindlaksmääramisse jaoskonnakohtute ja üldkohtute vahel kinnisvarade suhtes, siis ei ole see küsimus põhimõttelist laadi, et selle kohta oleks vaja palju vaielda. Et kinnisvarade kohta tekkivad tüliküsimused anti seni üldkohtutele lahendada, oli tingitud ühelt poolt küll nende tüliasjade keerulisusest, kuid peale selle oli mõõtuandev ka see asjaolu, et kinnisvarasid seni polnud peaaegu olemaski, mille väärtus ei oleks ületanud rahukohtunikule allumist (1000 kr.). Kuid kui pidada silmas, et viimastel aastatel on kinnisvarahinnad märksa langenud ja pealegi tekkinud juurde suur arv mikrokoopilisi kinnisvarasid (popsi-, eluaseme- ja ka mõned asunduskohad), mille väärtus ei tõuse tihtipeale üle 1000 kr., siis võiks leppida nende kohta tekkivate tüliküsimuste lahendamise üleviimisega üldkohtute alt jaoskonnakohtu alla.

Kolmanda süsteemiküsimusena toob prof. Tjutrumov uue projekti kahe esimese raamatu pealkirjad „Võistlusmenetlus“ ja „Täidesaatemenetlus“, s. o. nende vastuseadmise. Peab kõigepealt tähiendama, et projektis pole üldse tarvitatud sõna „menetlus“, mis alles võrdlemisi uus termin ning laiemale üldsusele võõras, vaid projekti esimese ja teise raamatu pealkirjadeks on „Võistlustoimetus“ ja „Täidesaatetoimetus“.

Prof. Tjutrumov leiab, et võistluspõhimõttega on seotud ka täitmismenetlus, kuna kohtuotsused pööratakse täitmisele sissenõudja soovil, tema poolt näidatud korras, kohus ei jälgi otsuse täideviimist, poolte kaebused ja vaidlused otsuste täitmise peale kuuluvad läbivaatamisele kohtu poolt, kusjuures pooled kuulatakse ära jne.

Peab tähiendama, et võistluspõhimõtte mõiste ei ole protsessi teoorias kujunenud välja küllaldase selgusega, mispärast seda terminit tarvitatakse kord laiemas, kord kitsamas mõttes. Tihtipeale ja nähtavasti suuremalt osalt ei nimetata seda, milles prof. Tjutrumov leiab võistluse mõiste, mitte võistlus-, vaid korraldusprintsiiiks (*Dispositionsmaxime*), käsitades selle all põhimõtet, et pooltele kuulub vabadus teha korraldusi oma nõudmistele ja nende teostamiseks vajalikkude abinõude kohta, nagu palved, vastuväited, tõendid jne., kuna kohtunik või kohus on seotud nende korraldustega. See korraldusprintsiiip (*Dispositionsmaxime*) jaotatakse omalt poolt kolme all-liiki, nimelt: 1) korraldusprintsiiip selle sõna kitsamas mõttes, mille järgi pooled on vabad oma korralduste suhtes materiaal- ja protsessuaalnõudmistes, kuna kohus on seotud nende korraldustega sedavõrt, et juhul, kui ta mõistab välja rohkem kui pool palub, on otsus tühine (*nemo iudex sine actore; ne eat iudex ultra petita partium*); 2) võistlusprintsiiip (*Verhandlungsmaxime*), mille järgi olulise ja tõendusmaterjali tarvitamine oleneb ka poolte tahtest ja kohtunikule pole lubatud vastupidi poole tahtele koguda andmeid asjaolude kohta ja tõe jaluleseadmiseks (*iudex secundum allegata et probata a partibus iudicare debet; quod non est in actis, non est in mundo*); 3) protsessi ajamise vabaduse printsiiip, mille järgi toimetuse alustamine, jätkamine ja poolelijäetud asja uuesti ülesvõtmine oleneb pooltest (*iudex ne procedat ex officio*).

Mõned protsessualistid nimetavad võistlusprintsiiipi ka korraldusprintsiiibi (*Dispositionsmaxime*) pöördepooleks: nii

kuidas viimane annab pooltele vaba korralduse õiguse, nii kohustab võistlusprintsipi (*Verhandlungsmaxime*) kohut midagi võtma ette, mis võiks seda korraldusõigust tühistada või piirata.

Nagu selgub eespoolesitatud võistlusprintsipi mõistest selle sõna kitsamas mõttes, ei käi selle alla kõik need momendid, mis toob ette prof. Tjutrumov otsuste täitmise osast, ja seepärast võib seada võistlusmenetluse mõiste vastupidiseks täitmismenetluse mõistele. Muu seas on ka protsessualistid ühinenud arvamuses, et kohtuotsuste täitmine toimub väljaspool võistlust ja kuigi mõne kaebuse puhul ühe või teise täitmisküsimuse lahendamine toimub kohtus, siis saab vaevalt seda nimetada puht-täitmismenetluseks, vaid see on juba kohtulik asjaarutamine protsessi, s. o. võistluse korras. Ei ole üleliigne juhtida siin ka tähelepanu sellele, et täitmismenetlus polegi õieti protsessimenetlus, vaid kujutab protsessi tagajärje tegelikku lahendamist. Seepärast on nii mitmest protsessist jäetud ka välja täitmismenetlus, mis sisaldub erilises koodeksis, nagu Ungaris, Austrias ja mujal.

Neljanda süsteemipuudusena esitab prof. Tjutrumov asjaolu, et eeskirjad, mis käsitlevad kohtuniku taandamist asja arutamise ja otsustamisest, ei ole paigutatud erimenetluse eeskirjade hulka, vaid on paigutatud 4. ossa (9. ptk.), mis käsitleb kolmandate isikute osavõttu asjast.

Näib, et siin on leidnud aset väike arusaamatus: prof. Tjutrumov on jätnud tähele panemata, et kolmandate isikute osavõtt asjast moodustab 9. peatüki, pealkirjaga „Eritoimetused“, 4. jao, mispärast kohtuniku taanduse eeskirjad on prof. Tjutrumovi soovi kohaselt paigutatud just eritoimetuste hulka ühes eeskirjadega kolmandate isikute osavõtu kohta asjast. Kuid ei saa jätta tähele panemata, et projekti materjali süstematiseerimisel on leidnud aset teatav *lapsus calami*: kohtuniku taanduse eeskirjade koht ei ole muidugi mitte 9. peatüki 4. jaos alljaotisena, vaid need eeskirjad peavad moodustama sama eritoimetuste peatüki iseseisva 5. jao, mille tõttu praegune 5. jagu muutub 6. jaoks.

Viienda ja viimase süsteemipuudusena esitab prof. Tjutrumov asjaolu, et projekti 1. raamatu 8. ptk., mis nimetatud „Tõendite ülesvõtmine“, sisaldavat küll eeskirju tunnista-jaist, kirjalikest tõendeist, tunnustamisest (õigeksvõtmisest), vandest ja muist tõendeist, kuid tõendite ülesvõtmist käsitle-

vad üksnes selle peatüki 3. lõike 1. osa, 6. lõige ja 7. lõike 4. osa.

Ka siin on leidnud aset arusaamatus.

9. peatükk, millel pealkiri „Tõendiste ülesvõtmine“, erineb kehtivast protsessist selles mõttes, et sellesse peatükki on mahutatud mitte ainult tõendiste kontrollimise (poverka) eeskirjad, vaid ühtlasi ka ja peaausjalikult eeskirjad tõendiste kogumise ja tihtipeale nende loomise kohta, milleks on võetud uus termin, vastavalt Saksa ja Austria protsessidele, tõendiste ülesvõtmine (*Beweisaufnahme*). Protsessi alguses pole tihtipeale tõendisi veel olemas, vaid neid tuleb koguda — fikseerida, näiteks tunnistajaid üle kuulata, nende öeldised protokollida ja seega luua tõendised; õigeksvõtmine ja vande-tõotus kohtus tuleb protokollida ja seega luua tõendised; kohalik ülevaatus tuleb panna toime ja saadud tagajärjed protokollida, samuti asjatundjate arvamused jne. Kõike seda kohtutegevust nimetab projekt tõendiste ülesvõtmiseks, milles nende kontrollimisel on ainult osaline tähtsus. Selles mõttes vastab selle peatüki kõigi jagude sisu peatüki pealkirjale.

Peale süsteemiküsimuste kohta tehtud märkuste on prof. Tjutrjumovi artiklis ka 21 märkust üksikute paragraafide kohta, millest neli, nimelt 7, 8, 12 ja 19 kiidavad heaks projekti seisukohad, kuna 17 leiavad, et projekti seisukohad ei ole vastuvõetavad.

Kui vaadata neid märkusi üksikult, leiame järgmist.

1) Märkused 1 ja 2 käsitlevad nõuete ühendamist kohtu poolt, nende lahutamist ja esialgse ja vastunõude eraldamist, kusjuures leitakse, et ei olevat otstarbekohane jääda kehtivas protsessis neis küsimustes ette nähtud korra juurde (§§ 258^a ja 258^b), nagu see on leidnud aset projektis (§§ 100 ja 101), vaid seda korda tuleks muuta. Peab ütleva, et ei ole ka suuremat alust neis küsimustes vaielda vastu professorile, ja neid küsimusi arutada üksikasjaliselt käesolevas artiklis ei luba ruum.

2) Märkus 3 nõude hinna kohta soovib kustutada projekti § 119 kolm viimast sõna „või omal äranägemisel“, millega vaevalt saab olla nõus. Tegelik elu näitab, et mõnikord hinnatakse nõue nii ebamääraselt, et kohtule on silmanähtav, et niisuguse hindamisega tahetakse mööda hiilida kohtulõivust. Praegu kehtiva korra juures peab kohus tihtipeale leppima säärase fiktiivhinnaga, sest tal pole õigust

nõuet ümber hinnata. Sama on kehtiv kinnisvara suhtes, kui kostja ei vaidle vastu. Muidugi võiks ja peaks ümberhindamine toimuma dokumentaalsel alusel, kuid juhtudel, kui vastavat dokumenti aktis ei ole, viivitaks selle saavutamine protsessi liikumist. Seepärast näib kohtu äranägemine nõudehinna parandamisel olevat nii mõnelgi juhul hädavajalik.

3) Märkus 4 käsitleb projekti § 185 ette nähtud tõendiste esitamise võimaluse piiramist. Prof. Tjutrjumov ei poolda niisugust piiramist ja temaga tuleb ühineda, kui seista puhtteoreetilisel vaatekohal. Kuid protsess ei saa olla puhtteoreetiline. Protsessi vajab tegelik elu ja seepärast peab teooriast kalduma kõrvale, nii palju kui seda nõuab elu, s. o. kui puhtteoreetiliselt koostatud protsess ei anna vajalike tagajärgi, peab teda muutma tegeliku elu nõuetele vastavalt. Selles suunas on teooria seisukohalt patustanud juba kõik välismaa protsessid ja ka meil kehtiv tsiviilprotsess. Tsiviilprotsessi kandvatesse põhimõtetesse protsessi suulisuse, vahendituse ja poolte korraldusõiguse (*Dispositionsmaxime*) kohta on ammuigi löödud sisse augud vastavalt elunõuetele.

Enam-vähem absoluutse õiguse jaluleseadmine on ideaal, mida tihtipeale ei suudeta saada tegelikult kätte. Kui võimaldada teda otsida piiramatult, siis jõuame seisukohale, mis väljendub ütluses: *vivat justitia, pereat mundus*. Praegune kohtupraktis ongi kujunenud nii, et kostja, kellel nõude ümberlõkkamiseks on terve rida tunnistajaid, võib neid esitada kohtule ükshaaval, nii et nende ülekuulamine võib kesta aastaid, sellele vaatamata, et tal on täielik võimalus esitada neid korraga ja nende ülekuulamist viia läbi 1—2 kuu jooksul. Kehtiv kord ei tõkesta sama taktikat alustamast ja teostamast ka kohtu teises astmes ja niiviisi võib protsessi lõppu lükata edasi *ad infinitum*. Selle kohta on palju kaebusi mitte ainult protsessijate, vaid ka kohtunikkude poolt. Kõigele sellele päris lubamatule olukorrale on tahtnud panna piiri projekti § 185, jättes aga siiski poolele võimaluse tuua ette vabandavaid asjaolusid, mis takistasid tõendiste õigel ajal esitamist, mis kordadel kohus on kohustatud võtma vastu uue, hilinenud tõendise. Kehtivas protsessis on küll nähtud ette poole trahvimise võimalus tõendiste ebaõigel ajal esitamise eest, kuid see eeskiri ei ole tegelikult andnud neid tagajärgi, mis temalt loodeti.

Protsesside venimise peale kaevatakse ammugi ja vahetpidamatult, süüdistades selles kohtuid. Peab vist küll arvama, et kui projekti § 185 saab seaduseks, siis on protsessijatelt võetud protsessi venitamise peaabinõu. Võib-olla mõnikord kannatavad sellest „õigusmõistmise huvid“, kuid ei saa neid ohvriks toomata jätta tegeliku elu nõuetele.

Märkus 5 käsitleb nõudja õigust muuta protsessi kestel oma taotlusi, kusjuures prof. Tjutrumov vaidleb vastu sellele Saksa protsessi viimasest redaktsioonist võetud täiendusele, mis seisab selles, et kohus võib lubada, kostja vastuvaidlustest olenemata, muuta esitatud nõudeid, kui ta leiab selle olevat kohase.

Mis puutub sellesse märkusse, peab ütleva, et lugupeetud professor on saanud kahjuks valesti aru projekti § 186 redaktsioonist: „kui kohus leiab muutmise olevat kohase“, arvates, et kohus võib selle redaktsiooni järgi lubada muutmist omal äranägemisel, isegi nõude aluse muutmisel. See lause on võetud, nagu nähtub allikatest, Saksa protsessi § 264 viimasest redaktsioonist, milles ta on väljendatud: „wenn das Gericht es für sachdienlich erachtet“. Saksa protsessi sama paragraafi eelviimases redaktsioonis oli nõude muutmise lubatud vastavalt Vene projektile, s. o. kui kohus leiab, et säärane nõude muutmise ei või piirata kostja kohtulikku kaitset. Kuid Saksa kohtupraktis on näidanud, et säärane redaktsioon on liiga laiaulatuslik ja seepärast kärbiti seal nõude muutmise võimalust asjakohasuseni — *sachdienlich*. Sama seisukoha on võtnud omaks ka uue projekti koostaja komisjon, lubades seega nõude muutmist väga piiratult, nimelt ainult juhtudel, kui nõue on oluliselt õige, kuid vormiliselt oskamatult ja seega valesti formuleeritud. Näiteks, nõutakse kinnistamata omandiõiguse tunnistamist kinnisvarale selle asemel et paluda luba kinnisvara kinnistada omandiks, või palutakse tunnistada omandiõigust kinnistusühiku osa peale, kuid tunnistada võib ainult kaasomandi õigust kogu ühiku peale teatavas mõttelises osas jne.

5) Märkus 6 käib projekti § 200 kohta, mis annab kohtule õiguse asjaajamise kiirustamiseks panna vajalikkude tõendiste ülesvõtmise mõne oma liikme peale, kellel on ühtlasi ka õigus nõuda pooltelt kirjalikke seletusi.

Prof. Tjutrumov vaidleb sellele vastu protsessi vahen-

dituse põhimõtte seisukohalt. Peab tunnustama, et teoreetiliselt on prof. Tjutrumovil täielik õigus. Kuid oleks ebaotsustav, kui uus projekt oleks võtnud omaks niisuguse teoreetilise seisukoha sellele vaatamata, et see seisukoht on juba kehtivas protsessis heidetud kõrvale 1931. a. novelliga (RT 29—1931), mis andis kohtule õiguse panna protsessi ettevalmistamise täies ulatuses üksikkohtuniku peale. Puudub alus arvata, et Riigikogu selles asjas muudaks oma seisukohta.

Ka viiteparagraafid projekti § 200 vastavad tõelusele, sest selles paragraafis pole tegemist mitte ainult tõendiste kontrollimisega, vaid peaaugjalikult nende ülesvõtmisega.

6) Märkuses 9 teeb prof. Tjutrumov etteheiteid, et projekti § 222 järgi kuuluvad isikute hulka, kellele on antud õigus keelduda tunnistuse andmisest, poolte abikaasad „ka siis, kui nad ei ole enam abielus“, sest olevat juhtumeid, kus poolte abikaasa on asjas ainuke tunnistaja. Selles küsimuses on tegemist psühholoogilise momendiga ja tihtipeale oleks lahutatud abikaasale küll vist suureks piinaks minna tunnistajaks oma lahutatud abikaasa vastu. Seepärast on sama keeldumise eeskiri olemas pea kõigis protsessides — Saksa § 383 p. 2, Austria § 321, Ungari § 2999 p. 2, uus Poola art. 285 jt.

7) Märkuses 10 avaldab prof. Tjutrumov rahulolematust projekti §§ 314 ja 315 kohta, millega akti ehtsuse vastu vaidlemise korral on ehtsuse tõestamine koduste dokumentide vastu vaidluse avaldamise korral pandud selle poole peale, kes selle dokumendi esitas. Prof. Tjutrumov leiab, et ehtsuse tõestamise kohustis peab alati lasuma sellel poolel, kes vaidluse tõstis.

Vaevalt saaks selle seisukohaga ühineda ja seda põhjustel, mis on toodud Vene projekti §§ 355 ja 356 motiivides, kus on öeldud: „Koduse dokumendi ehtsuse vastu vaidluse avaldamisel osutub *onus probandi* panemine vaidlust avaldanud isiku peale silmanähtavaks vastuoluks § 458 eeskirjale, mille järgi kodusel dokumendil, mis ehtsaks tunnistamata poole poolt, kelle vastu ta on esitatud, ei ole iseenesest tõestamisjõudu nii kaua kui kohus pole teinud kindlaks ta ehtsust, millest järgneb, et seda poolt, kes ei tunnusta dokumendi ehtsust, ei saa kohustada esitama tõendisi tema vastu.

ümberpöördukt, protsessija, kes tahab kasustada seda dokumenti, peab ise tõestama säärase dokumendi ehtsuse.“

On huvitav, et meile kõige rohkem kättesaadavates tsiviilprotsessides ei ole see küsimus lahendatud ühtlaselt.

Saksa protsess ei näe üldse ette, kellel lasub *onus probandi* selles küsimuses, jättes selle küsimuse lahendamise osariikide seadustele (§ 418), kuna Austria asub just vastupidisel seisukohal sellele, mida soovitab prof. Tjutrumov, s. o. et ehtsuse peab ikka tõestama see pool, kes tahab dokumenti kasustada tõendisena, tähendab, ka juhtudel, kui vaidlus on avaldatud seatud korras tehtud aktide vastu (§§ 310 ja 312). Ungari protsess on võtnud omaks meie uue projekti seisukohad (§§ 335 ja 336), samuti ka Poola uus tsiviilprotsess (art. 276).

8) Märkuses 11 leiab prof. Tjutrumov, et uus projekt on küll määranud, et kohtuotsuse jõud laieneb ka asjasse astunud kolmandale isikule (§ 482), kuid ei ole vastavalt sellele andnud samale kolmandale isikule kõiki neid õigusi protsessis, mida kasustavad pooled.

Näib, nagu oleks siin tegemist arusaamatusega. Tähen­datud eeskirjale eelnev § 481 ütleb, et kolmandal isikul, kes astunud asjasse, „on õigus ette võtta kõiki toiminguid selle poole õiguse kaitseks, kelle abiks ta asjasse astus“. Kas sellega pole öeldud see, mida prof. Tjutrumov leiab olevat jäänud ütlemata? Näib, et see eeskiri muudab kolmanda isiku just *Streitgenosse*'ks, nagu Saksa § 69 ja Austria § 20 on öeldud.

9) Märkus 13 käsitleb küsimust, kas teise astme koh­ tule peab andma õiguse muuta ära esimese astme sisulist otsust esitatud apellatsioonkaebuse tõttu ja saata asi tagasi uueks otsustamiseks esimesse astmesse või peab ta ise asja otsustama, vaatamata sellele, millisel kujul asi on saadetud temale lahendamiseks.

Selle küsimuse lahendamine on seotud raskustega, sest ei soovita teisele astmele anda seda õigust vabalt, olles arva­ misel, et teine aste võib seda tarvitada kurjasti, kusjuures aga on selge, et esineb juhtusid, mil seda peab lubama. Paraja tee leidmine on seni tekitanud raskusi ja uue projekti komis­ jon on püüdnud lahendada selle küsimuse Vene Senati otsuse nr. 62 — 1893. a. eeskujul, sellele vaatamata, et see otsus on leidnud aset eri küsimuse lahendamisel.

Kui pidada silmas, et nii kehtiv protsess kui ka uus projekt ei sisalda erilist eeskirja sama küsimuse lahendamiseks eri kaebuste puhul ja et seepärast tuleb sama § 655 eeskirja kohaldada ka eri kaebuste suhtes, näib projekti redaktsioon olevat lahendanud selle küsimuse enam-vähem rahuloldavalt. Kuigi see küsimus iseenesest on niisugust laadi, et selle lahendamise üle võib vaielda lõpmata, ei saaks kuidagi nõus olla prof. Tjutrumovi poolt soovitatud redaktsiooniga: „... välja arvatud asja arutamisel ringkonnakohtute poolt lubatud asja menetluse ja otsustamise korda määritlevate seadusreeglite olulised rikkumised“, sest seesuguse redaktsiooni järgi oleks teise astme kohtul võimalus saata asi tagasi uueks otsustamiseks ringkonnakohtule igasuguse toimetuse rikkumise pärast, mille ta arvab olevat olulise. Niisugust olukorda saaks vaevalt meil lubada, kuigi ei või salata, et Saksa ja Austria protsess on seda teataval määral siiski omaks võtnud.

10) Märkusega 14 avaldab lugupeetud professor rahulolematust sellega, et projekti § 674 piirab kassatsioonkaebuste esitamise õigust, lubades seda ainult vannutatud advokaatide kaudu, mis piiramine olevat rahvale tülikas ja vajadusetu, sest juriidiline haridus olevat küllalt levinud rahvas seas.

On õige, et iga eeskiri piirab vabadust, kuid eeskirjad loovad korra, mille olemasolul ühiskond saab paremini elada, kuigi absoluutne vabadus selle all kannatab. Vajadus selle piiramise järele on kahtlemata olemas, sest kassatsioonkaebuse kirjutamine nõuab erilist praktilist ettevalmistust ja ainult juristi diplomiga varustatud isikud ilma selle ettevalmistuseta ikkagi ei suuda valmistada neid kaebusi. Lubada kirjutada kassatsioonkaebusi igal kodanikul enesel ilma vastava vilumuseta, on täitsa asjatu: ühelt poolt koormatakse sellega ilma vajadusetu kassatsioonikohtu ja teiselt poolt kannab säärane kassaator ka kassatsioonikulud ilma kasuta.

Kui mujal on advokaatide sunduslikkus (*Advokatenzwang*) kõigis üldkohtutele alluvates protsessides esimesest astmest peale kuni kassatsioonini, siis olgu meil see esialgu ainult kassatsioonikohtus ja ka seal ainult osalt, kuna selektuste andmine jääb kassaatorile enesele ikka veel lubatuks. Ka Poola uus tsiviilprotsess on pannud maksma advokaatide

sunduslikkuse üldkohtutes ja ka mujal kassatsioonkaebuse esitamise momendist (§ 86).

11) Märkus 15 käsitleb elatise (alimentide) nõuete allumise küsimust, leides, et praegukehtiv kord, millele vastavalt on need nõuded projekti § 795 p. 8-ga määratud alluvateks jaoskonnakohtule nõude summast olenemata, ei olevat otstarbekohane, sest need nõuded on tihtipeale suured hinnalised ja oma erisuste tõttu väga rasked lahendada. Selle väitega võib kergesti ühineda, kuid selles küsimuses on meil iseseisvuse ajal mindud praegusele teele, olles arvamisel, et rahukohtunikud lahendavad need küsimused kiiremini, mispärast ka projekti koostav komisjon on asunud seisukohale, et vaevalt soovitakse seda seisukohta võtta revideerimisele. Mis puutub prof. Tjutrumovi poolt soovitatud § 795 täiendusse selle kohta, et kui jääda selle paragraafi juurde projekti redaktsioonis, peaks sellele ikkagi lisandama: „kui seejuures ei teki abielu seaduspärasuse või tõelisuse küsimus või sünni seaduspärasuse küsimus“, näib, et saab ka ilma selle lisanduseta läbi, sest järgmise § 796 p. 5 nähtub, et „perekonna ja abielu suhetest tekkivad asjad, millel ei ole varalist iseloomu“, ei kuulu jaoskonnakohtu võimkonda.

12) Märkus 17 käib projekti § 830 kohta, mis kohustab tunnistajat ilmuma jaoskonnakohtusse, kui tema elukoht on vastava jaoskonna piirides, ka siis, kui see elukoht on kohtu asukohast eemal üle 25 km.

Prof. Tjutrumov leiab, et see paragraaf olevat valesti märgitud uuena, sest ta eeskiri olevat olemas kehtiva seaduse §§ 91 ja 94 ning § 383 eeskirjades. On õige, et § 91 redaktsioon on sedavõrt ebatäppis, et temast võib ka niiviisi saada aru, kuid projekti koostav komisjon on temast saanud aru teisiti ja seepärast projekti § 830 märkinud ka uuena. Kehtiva seaduse §§ 94 ja 383 ei sisalda otseselt seda eeskirja.

13) Märkus 18 käib projekti § 1295 kohta, mille järgi kinnisvarade müük maakondades, kus puudub ringkonnakohtus, teostatakse kohaliku jaoskonnakohtu juures. Lugupeetud professor leiab, et võiks selle eeskirjaga leppida, kui piirata neid müüke müüdava vara väikese väärtusega ja pealegi nõuda selleks kokkulepet sissenõudja, võlgniku ja pandipidaja vahel, kui müüdav kinnisvara on panditatud.

Mis puutub prof. Tjutrumovi poolt nõutavasse esimesse

tingimusse, siis leiab see lahenduse eelmise paragraafi redaktsioonis, mille järgi ringkonnakohtu esimees „võib“ tähendatud juhul panna müügi kohaliku kohtutäituri peale, millest tuleb järeldada, et ta mõne suure varanduse müüki sinna ei määra, sest seal puudub vastav ostjaskond, ja ümberpöörduvalt — ainult väiksemate kinnisvarade müügi ta määrab sinna, sest kaugel ringkonnakohtu linnas puudub ostjaskond säärasele varale.

Teise tingimuse ülesseadmine võtaks aga sellelt korralt üldse tähtsuse, sest haruldased oleksid juhud, mil sissenõudja, võlgnik ja pandipidajad suudaksid leppida kokku omavahel. Ja mispärast ainult kokkuleppe juhtudel, kui see kord tihti peale on otstarbekohane ka ilma kokkuleppeta?

14) Märkus 20 käib projekti § 1723 kohta, mis keelab väljaostutoimetusest osavõtnutele tõsta vaidlust seadusjõusse astunud kohtumääruse vastu, millega on lahendatud kinnisvara väljaostu asi. Prof. Tjutrjumov leiab, et erimääruste vastu peaks vaidlemine nõude korras olema alati lubatud, tähendab, ka neile, kes eritoimetusest osa võtsid.

Ei saa jätta tähele panemata, et samas projektis on olemas analoogiline keeld § 1708 pärandi jagamise määruste vastu vaidlemise tõstmise asjus, mis on võetud, nagu näha ka allikatest, BES-st, kus see puhtprotsessuaalne eeskiri püsib § 2741 näol.

Kui pidada silmas, et pärandi jagamise ja väljaostu toimetuste vahel on teatav analoogia ja et need toimetused on teataval määral nõudetoimetuse laadi, siis puudub vist küll alus nende keeldude vastu vaielda, seda rohkem, et keeld on piiratud isikutega, kes võtsid tegelikult osa asjatoimetusest.

15) Märkus 21 käib projekti eeskirjade kohta, millega lahendatakse tsiviiltoimetuse seistamise küsimused, kui tsiviiltoimetuses tekib administratiivkohtu kompetentsi kuuluvaid küsimusi.

Kuigi ei saa ühineda prof. Tjutrjumovi poolt esitatud vastuvaidlustega, ei ole kahjuks võimalik võtta seisukohta selles asjas käesolevas artiklis, sest see küsimus on väga vaieldav ja keeruline.

Oma arvustuse tulemusena teeb lugupeetud prof. ettepaneku, et uus tsiviilprotsessi projekt enne tema esitamist Riigikogule veel kord põhjalikult läbi vaadataks nõupidami-

sel, millest võtaksid osa õigusteaduse ja praksise esindajad. Sellele ettepanekule ei saaks vastu vaielda põhimõtteliselt, sest peab arvama, et mida rohkem seaduseelnõu tule alla võetakse asjatundjate poolt, seda paremaks ta peab kujunema. Kuid siiski räägivad vastu sellele ettepanekule puhtpraktilised kaalutlused. On raske kujutella, kuidas õigusteaduse ja praksise esindajaist loodud, nähtavasti suurearvuline koosolek, suudaks meie oludes kaaluda läbi üksikasjaliselt seaduseelnõu, milles 1805 paragraafi. See võtaks kaua aega ja et õigusteaduse ja praksise esindajad elavad mööda riiki laiali, kas nad siis suudaksid pühendada seaduseelnõu läbivaatamisele vajalikku aega. Nende kahtluste tõttu näib küll olevat otstarbekam, kui õigusteaduse ja praksise mehed avaldaksid oma üksikasjalised arvamused, mis komisjon võiks võtta kaalumisele; sel viisil jõutaks tööga kergemini ja kiiremini lõpule. Ei saa jätta meeles pidamata, et eestikeelset protsessi on meil hädasti vaja, sest venekeelseid müügil enam ei ole.

Mis puutub märkuse, et projekti paragraafid on liiga pikad ja Saksa protsessist võetud — keerulised, ning seepärast vajavad ruumi terved leheküljed, peab tähendama, et projekti paragraafid ei ole pikemad kehtiva seaduse omadest. Viimases on 15 paragraafi, mis ulatuvad üle lehekülje või leheküljeni masinakirjas, kuna uues projektis leidub neid ainult 7. Pikkade paragraafide olemasolu on harilikult tingitud loendusest ja seepärast möödapääsetamatu, kui ei soovita võtta tarvitusele BES korda, mille järgi loendatavad punktid on mahutatud iseseisvate paragraafidena, mis algavad vastava punkti numbriga. Ei saa ka öelda, et Saksa protsessi paragraafid oleksid pikemad kui meil kehtiva või Austria või Ungari omad. Viimases leidub isegi paragraafe, mis enda alla võtavad 2½ lehekülge trükikirja.

Järeilmärkmeid.

Eelnenud artikli juurde lubatagu mõningaid järeilmärkmeid:

1) Kaalutlused, mis autor toob rahukohtuniku lihtsusstatud protsessi kaotamiseks ja mis komisjonil juhtnõõriks olnud, ei taha küllalt veenvad olla. Autor kaitseb oma seis-

kohta läinud sajandi suure staažiga Vene juristide arvamusega, mis väljendust leidsid Muravjevi komisjoni poolt koostatud TKS eelnõu kavas. Kuid ometi 1912. a. 15. juuni Kohaliku kohtu reformimise seaduse väljatöötamisel, samuti selle läbivaatamisel seadusandlikes kodades ei kõnelnud ükski nimekam Vene jurist rahukohtuniku lihtsustatud protsessi kaotamise poolt, vaid just vastupidi seda protsessi täiendati ja parandati põhjalikult, kusjuures endastmõistetavaks peeti, et rahukohtus menetlus peab olema kiire, lihtne ja mitteformaalne, milleks on tarvis ka teissuguseid norme, kui on kehtimas üldkohtuis. Seejuures jäi aga kehtima ka TKS § 80, mis juhatab rahukohtuniku üldkohtute normide kohaldamisele juhtudel, kus ei leidu vastavat normi tema eriprotsessis.

Ei saa õigeks pidada väidet, nagu osutuks rahukohtunikele raskeks õigust mõista praeguse lihtsustatud menetluskorra puhul ja nagu tekitaks raskusi TKS § 80 juhtnõõri järgi kohaldada tarbe korral üldkohtute protsessinorme.

Võib-olla Vene kohtute tegeluses mõni aeg peale kohtute reformi see küsimus võis tekitada mõningaid arusaamatusi seni, kuni Senat kassatsiooni korras andis vastavaid juhtnõõre; samuti võis kohtunikkude nõrk teoreetiline ettevalmistus arusaamatusi põhjustada. Kuid nähtavasti 1912. a. seadusandja ei andnud neile nähtusile enam mingit tähtsust. Meie kohtute tegelus ei teeni sugugi neid etteheiteid, mis läinud sajandi Vene staažiga juristid tegid oma rahukohtunikele. Mul isiklikult on õnn olnud töötada rahukohtutes, samuti olen võinud mitu aastat jälgida kassatsioonikohtu tegelust ja mul pole veel juhust olnud märgata, et rahukohtunikele raskusi teeks õiglaselt ja kiiresti kohut mõista praeguse lihtsustatud protsessi juures ja kohaldada tarbe korral ka üldkohtute norme. Riigikohtu tegelusest selgub igatahes, et TKS § 80 kohaldamine meie kohtuis ei tekita raskusi ning arusaamatusi, sest selles suhtes ei esine peaaegu kassatsioonkaebusi.

Ei saa seepärast millegagi õigustada kaalutlusi, millistel tahetakse meil rahukohtuniku lihtsustatud protsessi kaotada ja menetlust rahukohtuniku juures sama formaalseks ja keeruliseks teha kui üldkohtuis. Vastupidi — tegeliku elu ja õigusmõistmise huves tuleb siin asja veelgi lihtsustada.

2) Olen „Õiguses“ nr. 1 s. a. juba pikemalt põhjendanud,

et TKS eelnõu ja üldse uute seadustikkude väljatöötamine suuris komisjones ei anna rahuldavaid tulemusi ja osutub rahaliselt kohutavalt kulukaks. Autor soovib komisjoni jälle uuesti tööle rakendada, et hakata läbi arutama parandusi ja märkmeid, mis teooria ja praksise mehed eelnõu kohta on teinud. Arvan, et säärane töötamisviis vaevalt oleks õnnestunud. Praegune eelnõu näitab igatahes, et ta nõuab enne veel väga palju kaalumist, kui see võiks seaduseks saada. Arvatavasti tuleks enne mõneski küsimuses jõuda põhimõtteliselt kindlaile seisukohile, millest tuleks lähtuda TKS reformimisel. Selleks tuleks kokku kutsuda kohtute, advokatuuri ja juristide-teoreetikute esindajad nõupidamisele, kus vastavad isikud, kellele see ülesandeks tehtud, esineksid vastavate esitiste ning teesidega. Koosolek võtaks need üksikasjalisele arutusele ja fikseeriks siis põhimõtted, millele tuleb meie uus TKS rajada. Eelnõu koostamine nende põhimõtete alusel tuleks teha ülesandeks üksikuile juristidele. Sel viisil areneks töö kiiremini, põhjalikumalt, ühtlasemalt ja tuleks ka majanduslikult odavam. Eelnõu lõplik viimistlus võiks toimuda juba suuremas komisjonis, milles oleksid jällegi esindatud kohtud, advokatuur ja ülikool.

On õige, et TKS eestistamine on kiire loomuga riiklik ülesanne. Kuid sellest ei järgne veel sugugi, et peaksime eelnõu, mis kahtlemata on puudulik, uisapäisa vastu võtma, teades, et see paiskaks segamini meie senise kohtukorra ega annaks tunduvald paremusi, võrreldes praegukehtiva protsessiga, vaid vastupidi ajaks asjad mõneski suhtes halvemaks.

Toimetuse liige **T. G.**

Kirjanduse ülevaade.

Prof. Dr. F. K. Neubecker. Finnlands Eherechtsreform.

Verlag von B. G. Teubner in Leipzig u. Berlin, 1921.

Soome kehtiv perekonnaseadus võeti vastu 13. juunil 1929. a. ja jõustus 1. jaanuaril 1930. a. Seega on käesolev raamat ilmunud ajal, kus seadus oli valminud ainult esialgse eelnõuna, mida hiljemini mitmeti muudeti ning parandati, kuid seegipärast pälvib raamat nüüdki tähelepanu, sest ta annab võrdlemisi kujuka pildi kogu Skandiinaavia perekonnaõiguse seadusandlikust reformist, mis toimus Rootsis 11. juuni 1920. a. seadusega, Taanis seadustega 30. juunist 1922. a.

ja 18. märtsist 1925. a. ning Norras 1927. a. 20. mai seadusega. Need kolme Skandinaavia riigi seadused, mis olid põhiprintsiipides välja töötatud nende riikide parimate juristide ühistel nõupidamistel, said perekonnaõiguse reformi aluseks ka Soomes, kus juba keskajast peale on kehtinud Rootsi seadused. Kõik kolm Skandinaavia riiki on seadusi omapärastanud üksikasjus, kuid üldised abielu- ja abikaasade vahelkordade põhialused on igas riigis ühtlased. Soomlastel olid seega oma uue abieluseaduse koostamisel kasustada Skandinaavia rahvaste kogemused. Seetõttu osutus võimalikuks vältida mõndagi vääratust, võis mõnegi põhimõtte fikseerida täpsamalt, konkreetselt. Ja muudatusi on olnud võrdlemisi palju, kui võrrelda neid seisukohti, mis Neubecker oma raamatus seaduse eelnõu kohta esitab, seaduses lõplikult fikseeritud normidega. Selles mõttes ongi raamat eriti huvitav, et temast nähtub, kuivõrt tarvilikuks osutus seadust parandada ja viimistella, enne kui see rahvaesinduse poolt vastuvõetuna sai lõpliku kuju¹.

Autori töö ei piirdu ainult Soome eelnõu arvustusega. Tema toob paralleele Rootsi, Taani ja Norra eelnõudest. Et rohkem valgustada üksikuid norme, toob autor mitmel puhul väljavõtteid seadusi välja töötanud komisjonide motiivest. Need motiivid, mis meil kahjuks Skandinaavia keelte vähese tundmise tõttu algallikais kättesaadamatud, tutvustavad seda ajaloolist tagaseina, millisel abielu-instituut Skandinaavias on arenenud, jõudes praeguse korrani. See võimaldab mõista omapäraseid Skandinaavia abieluvaravahekordi palju selgemalt kui see oleks võimalik ainult seaduseteksti lugedes.

Abikaasade varavahekorrad, selle tähtsamaid momente — vara valitsemine ja abikaasade võlgade eest vastutus, — leiavad raamatus võrdlemisi üksikasjalise analüüsi.

Skandinaavia juristid seisid raske ülesande ees. Oli tarvis kokkõlastada perekonna ühtluse põhimõtet mõlema abikaasa üheõigusluse ning iseseisvuse nõudega. Lahenduse leidsid juristid siin nii, et kummalegi abikaasale jääb tema omanduseks varandus, mis tal oli enne abiellumist või mis ta omandab ka abielus, kuid seejuures kuulub siiski kummalegi abikaasale teise vara suhtes eriline perekonnaõigusliku loomusega õigus — *giftorätt*. See õigus avaldub abielu lõppedes selles, et kummalegi abikaasale läheb omandiks $\frac{1}{2}$ teise abikaasa varandusest; abielu kestel aga on kumbki abikaasa piiratud korraldustes oma vara üle: tema peab oma varandust kasutama ning valitsema nii, et teise abikaasa huvid selle läbi ei kannataks.

Varavahekordade korraldamisele abikaasade vahel abielu lõppemisel surma läbi osutab autor erilist tähelepanu, kaldudes arvamu-

---

¹ Rootsi ja Soome abieluseadused on ilmunud ka eesti keeles, O. Ilusa ja V. Poska-Grünthali toimetusel, Eesti Akad. Naiste Ühingu kirjastusel Tartus 1930. a.

sele, et abikaasadevaheline pärimine pole sugugi analoogiline hari-liku pärimisega, vaid siin on tegemist ühise elu ja ühiste huvide likvideerimisega, kus on tarvilik perekonnaühtlust võimalikult säilitada. Seepärast loeb autor soovitatavaks, et abikaasade vastastikuse pärimise kord peaks olema fikseeritud perekonnaõiguses, mitte aga pärandusõiguses. Selle seisukoha leiabki autor teatud määral teostatud olevat Skandinaavia seadusis. Kaudu minnes olgu märgitud, et sama põhimõtte leiab pooldamist viimasel ajal mitmel pool.

Neubecker jõuab seisukohale, et Soome seaduseandja pole pimesi kopeerinud Skandinaavia eeskujusid, vaid on katsunud alal hoida oma rahva omapäraseid õigusvaateid. Eeskätt on Soome seaduse aluseks olnud siiski Rootsi seadus. — Soome seaduse §§ 30 ja 31 püstitavad põhimõtte, et abikaasad isiklikes vahekorris on üheõiguslikud ja peavad, teineteist toetades, ühel nõul toimima perekonna huves, kuid kuidas siis talitada, kui abikaasad kokku ei lepi, seda seadus ei juhata. Rootsi seaduse 14. peatükis ette nähtud perekonna-kohtuinstituut on jäänud Soomes sisse seadmata. § 32 annab naisele õiguse, kui ta enne laulatamist perekonnaseisuametnikule seda avaldanud, kanda abielus oma endist perekonnanime, millega aga siiski ühendatakse mehe perekonnanimi. See seisukoht polnud eelnõus veel selge. Alles eduskunnas fikseeriti see selgelt.

Abikaasade varavahekordade korraldamine toimub sisuliselt Rootsi eeskujul, olgugi et siiski mõningaid muudatusi on tehtud. *Giftorätt*'i mõiste püsib ka siin. Neubecker märgib, kuidas selle õigusinstituudi mõiste ning sisu on aja jooksul muutunud. Vana õiguse järgi märgitses *giftorätt* ühe abikaasa õigust teise abikaasa surma korral ühise abieluvara osale, nüüdses õiguses on aga tema sisu säärane, nagu see eespool juba tähendatud, kuna nüüd abielu sõlmimisel abikaasade vahel ei teki varaühendust või -ühisust. Rootsi seaduses (peatükk 6 § 1 jj.) kannab see abikaasa varandus, mille kohta teisel on *giftorätt*, *giftorätt*-varanduse (*giftorättsgods*) nimetus. Nii siis rootsi õiguse järgi loetakse naise *giftorätt*-varanduseks see tema varandus, mille suhtes mehel on *giftorätt* ja vastupidi. Soome seadus ei tarvita mõistet *giftorättsgods*, vaid väljendab § 35-s lihtsalt, et kummalgi abikaasal on abieluosavara, *giftorätt*, teise abikaasa varanduse suhtes, mis ilmneb abielu lõppedes ning mille järgi varajagamisel ellujäänud abikaasa ja surnud abikaasa pärijad või kumbki abikaasa, kui abielu lahutati, saavad poole teise abikaasa varanduse puhast. Selle vara jagamine ning valitsemine jagamiseni, samuti võlgade mahaarvamine sellest, on korraldatud §§ 57—66. Abielulise vara valitsemisel on kumbki abikaasa teise huves teatud määral piiratud (§§ 37—39).

Soome seadus on võrdlemisi kitsendanud abielulepingu sõlmimist. § 41 lubab ainult *giftorätt*'i piirata ja teatud liigid varandusi

selle mõjust välja jätta või hilisema lepinguga *giftorätt*'i mõne varanduse suhtes panna kehtima. Peale nende erandite ei tohi kihlatud või abikaasad omavahelistes lepingutes teha erandeid sellest, mis on määratud seadusega abikaasade varavahekordade suhtes. Sellest järgneb, et Soomes abikaasad ei saa endi vahel abielulepinguga täielikku varalahusust panna kehtima. Soome seadusandjad oma motiives toovad selle kohta järgmisi põhjendeid. Täielik varalahusus olevat naisele kahjulik, sest sagedasti tema ei oma abielludes mingit varandust ja abielu kestel pole temal võimalik midagi teenida, kuna kõik tema aeg ning jõud kulub koduse majapidamise korrashoiuks. Abielu lõppedes, olgu teise abikaasa surmaga või lahutusega, peaks tema vaesena abielukodust lahkuma, olgugi et tema hool ning kokkuvõtte aitab abieluvarandust koguda. — Neubecker arvab, et täiesti siiski ei saaks abikaasadele keelata omavahel varalahusust määrata, sest on olukordi, kus see võib osutuda vajalikuks. — Soome seadus (§ 35 *in fine*) näeb ette, et ühe abikaasa varanduse konkursi korral *giftorätt* abikaasade vahel võib lõppeda, kui teine abikaasa seda taotleb. Samuti näeb see seadus ette, kuidas nõuda vastutasu (Schadenersatz) juhul, kui teine abikaasa on hooletult valitsenud oma vara ja seega rikkunud teise abikaasa *giftorätt*'i (§§ 94, 95), kuid need abinõud üksi ei kindlusta veel küllalt teise abikaasa huve. Autori arvates on tarvilik takistada ühe abikaasa poolt võlgade tegemist, mille eest ka teine võib vastutada. Vastav määrus ongi hiljemini seadusse võetud § 56 näol. Selle normi järgi võib kohus abikaasalt, kes kurjasti tarvitab oma õigust niisuguse võla tegemiseks, mille eest ka teisel tuleb vastutada, selle õiguse ära võtta.

Neubecker leiab, et *giftorätt* peaks kaduma sellel abikaasal, kes teise vastu on korda saatnud raske kriminaalse kuriteo, näit. ähvardanud või võtnud tema elu. Soome seaduses on (§ 59) sellekohane norm sisse võetud ja täpsamalt formuleeritud kui Rootsi seaduses (ptk. 6 § 7).

Võrdlemisi lihtsalt ning õnnestunult lahendab Soome seadus, autori arvates, abikaasade vastutuse nende võlgade eest. Üldpõhimõtte järgi (§ 52) kumbki abikaasa vastutab üksinda nende võlgade eest, mis ta teinud enne abiellumist või ka abielu kestel isiklikult oma huvides. Perekonna ülalpidamiseks tehtud võlgade eest (rahavõlg välja arvatud), olgu need tehtud ühe abikaasa või nende mõlemate poolt, vastutavad mõlemad abikaasad solidaarselt. Need määrused pole aga kohaldatavad siis, kui võlastaja teadis, et abikaasad vahekorra halvenemise tõttu lahus elavad, s. o. kui neil pole enam ühist majapidamist. Perekonna ühisteks tarvidusteks ühe abikaasa poolt tehtud võla tasumist peab aga võlastaja teiselt abi-

kaasalt taotlema vastava hagiga 2 aasta jooksul, arvates päevast, millal võla tasumist võis nõuda (§ 54).

Et abikaasad võivad teineteisega sõlmida juriidilisi tehinguid (§ 33, II lõige), siis võivad neil tekkida ka vastastikused võlad, kuid teise abikaasa varanduse oksjonil ja konkursil saab võlastaja-abikaasa oma võla kätte alles kõigi teiste võlastajate järel; temal pole oma võla kohta pandiõigust või eelisõigust ega ka arestiõigust teise abikaasa varanduse suhtes (§ 57). See kitsendus langeb aga ära võla suhtes, mis on tekkinud ühe abikaasa poolt teise vastu tehtud kuriteost, ega takista ka pandiõiguse tekkimist maksmata kaubahinna (s.o. äri võlg) suhtes ega piira abikaasa konkursitombu õigusi.

Autor rõhutab täie õigusega, et säärase abieluvara süsteemi juures, kus kumbki abikaasa oma vara isiklikult küll valitseb, kuid kus siiski kummalgi abikaasal teise varanduse suhtes tekib teatud õigus, nn. *giftorätt*, ja kus nad ühiselt vastutavad perekonnavõlgade eest, — on tarvilik täpsalt fikseerida abikaasade vastastikused kohustised ja nende korraldusõigused varade suhtes. Autori arvates on Soome seadus selles suhtes paremini õnnestunud kui Rootsi 1920. a. seadus. Mõningad ebatäpsused, millele autor tähelepanu juhib, on seaduse vastuvõtmisel eduskunnas kõrvaldatud. Nii määrab § 39, et kumbki abikaasa ei tohi võõrandada või panditada teise nõusolekuta vallasvara, mille suhtes teisel abikaasal on *giftorätt* ja mis kuulub korterisiseseadu hulka või on määratud laste isiklikuks tarvitamiseks. On säärase vara teise abikaasa nõusolekuta ühe abikaasa poolt võõrandatud ja omandaja pole talitanud heas usus, siis võib teine abikaasa taotella vastava hagiga sellise tehingu tühistamist. Hagi tuleb esitada 3 kuu jooksul, arvates päevast, millal võõrandamine hagejale sai teatavaks, või hiljemalt 6 kuu jooksul, arvates päevast, millal vara oli omandajale üle antud. § 38 järgi ei tohi abikaasa võõrandada või panditada oma kinnisvara, mille suhtes teisel abikaasal on *giftorätt*, kui teine abikaasa pole selleks andnud oma kirjalikku nõusolu. On võõrandamine või panditamine toimunud säärase nõusoluta, siis on säärane tehing tühine, kui teine abikaasa esitab selleks hagi 6 kuu jooksul, arvates päevast, millal temale sai tehing teatavaks.

*

Isikuile, kes soovivad lähemalt tutvuda Skandinaavia uue perekonnaõigusega ja selle kujunemislooga, võib Heidelbergi professori raamatuke olla kahtlemata kasulik. Kahtlemata on tööolulisi puudusi. Näit. toob autor ohtralt Skandinaavia juriidilisi oskussõnu ja väljavõtteid seadusist, ilma et neid tõlgiks või muidu nende mõistet selgitaks. Lugejale, kes skandinaavia keeli ei valda, osutub see asjaolu takistavaks. Samuti autori enese järeldused ja formulatsioonid pole paiguti täpsad ning selged, olles laiali paisatud

pikkadesse lausetesse. Kuid kõik need puudused ei vähenda siiski üldiselt töö positiivset väärtust. Tema annab võrdlemisi täieliku pildi Skandinaavia uuest perekonnaõigusest, eriti meie hõimuriigis Soomes. See õigus ja selle aluseks olevad põhimõtted, olles edasi arendatud vanast Skandinaavia õigusest, on kokkukõlastatud praegusaja nõuete ning vaadetega ja siit võivad teised rahvad vägagi palju õppida. Pole kahtlust, et ka Eesti seadusandja, kui ta uue perekonnaseaduse väljatöötamisel kord õige suuna kätte leiab, peab arvestama neid põhimõtteid, mis väljenduvad vabade skandinaavia rahvaste seadustes.

T. Grünthal.

Riigikogu tegelus.

Riigikogu 1933. a. veebruarikuu tegeluse ülevaade.

I. Põhiseaduse muutmise. Riigikogu põhiseadusekomisjoni Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise eelnõu: Riigikogu otsusega 24. jaanuarist 1933 anti Põhiseaduse muutmise eelnõu tagasi põhiseadusekomisjoni uueks läbivaatamiseks. Põhiseadusekomisjon arutas veel kord läbi ülestõusnud küsimused ja esitas eelnõu ühes lõplikkude parandustega esitise korras Riigikogule vastuvõtmiseks (9. veebruaril 1933). Riigikogu võttis 14. veebruaril 1933 vastu rahvahääletusele panemiseks Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogu juhatus otsustas (22. veebruaril 1933) Riigikogu poolt vastu võetud E. V. Põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu rahvahääletusele määrata 10., 11. ja 12. juunil 1933.

II. Rahvahääletusest osavõtmise kohuslikkuse kaotamine. Vastavalt Riigikogu poolt 24. jaanuaril 1933 tehtud ülesandele koostas põhiseadusekomisjon Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seaduse, ning esitas selle Riigikogule vastuvõtmiseks (17. veebr. 1933). Riigikogu võttis eelnõu vastu 21. veebruaril 1933. Viimase seadusega kaotati põhiseaduse muutmise rahvahääletamisest osavõtmise kohuslikkus ja vähendati hääletamisest osavõtjate otsustavat enamust.

III. Esitatud eelnõud. Veebruarikuul esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule järgmised eelnõud, mis Riigikogu juhatuse poolt määrati:

1. Üldkomisjoni: 1. Vabariigi Valitsuse ja ministriumide korraldamise seaduse muutmise seadus (kaubandus-tööstusosakondade lahutamise). 2. Kinofilmide seadus.

2. Rahaasjanduse komisjoni: 1. Peeter Põllu perekonna pensioniseadus. 2. Riigi 1933./34. aasta kulude ja tulude eelarve arvel eelkrediidi avamise seadus.

3. Riigikaitsekomisjoni: 1. Vabadusristi kavaleridele soodustuste andmise seadus.

Riigikogu komisjonide poolt algatati: 1. Riigikogu kantselei koosseisu muutmise ja täiendamise seadus — rahaasjandusekomisjoni poolt. 2. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — põhiseadusekomisjoni poolt.

IV. Vastuvõetud seadused. Veebruarikuul võttis Riigikogu vastu järgmised seadused:

a) Põhiseadusekomisjoni ettepanekul: 1. Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu (14. II 1933); 2. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus (21. II 1933). b) Rahaasjandusekomisjoni ettepanekul: 3. Tariifi nõukogu seaduse muutmise seadus (21. II 1933); 4. Riigikogu kantselei koosseisu muutmise ja täiendamise seadus (21. II 1933); 5. Asunduskapitali 1931./32. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus (21. II 1933); 6. Maisainete maksu seaduse muutmise ja täiendamise seadus (21. II 1933). c) Üldkomisjoni ettepanekul: 7. Aadressbüroo seadus (21. II 1933). d) Maa komisjoni ettepanekul: 8. Linnamaade rendilepingute pikendamise seadus (21. II 1933); e) Riigikaitsekomisjoni ettepanekul: 9. Vabadusristi kavaleride soodustamise seadus (21. II 1933).

V. Komisjonide tegevus. Rahaasjanduse komisjon jätkas veebruaris Riigi 1931./32. aasta eelarve täitmise ja kassa aruande ning riigikassa bilansi kinnitamise seaduse arutamist, kus pikemad kõnelused olid rukkimonopoli ja töötatöölise krediitide aruande alal. Rahaasjandusekomisjon (laiendatud koosseisus) asus Riigi 1933./34. aasta eelarve läbivaatamisele. Üldkomisjon jõudis Kriminaalkohtupidamise seadustiku 2. lugemisega lõpule.

Riigikohtu tegelus.

Üldkogu.

Kas eestkoste all olevate isikute kinnisvara müügi või koormamise asjus tuleb kohaldada Vallakohtu sead. § 254 või BES §§ 382 ja 386?

Vastus: Valla- ja alevikohtutel — Vallakohtu seaduse § 254 ja linna-vaeslastekohtutel — BES §§ 382 ja 386.

Linna-vaeslastekohtud tegelevad 1889. a. 9. juulil antud Eestkosteasutiste seaduste põhjal kohalikkude tsiviilseaduste järgi. Selle seaduse § 7 on muu seas ette nähtud, et nende otsused eestkostetavate varanduste müügiks ja võlgade koormamise üle vajavad ringkonnakohtu (nüüd rahukogu) kinnitust, kui varandused on üle 300

rubla väärt, nagu seda BES §§ 382 ja 386 nõuavad. Vallakohtud omakorda teotsesid hoolekande asjus nagu enne nii ka Eesti ajal edasi Vallakohtu seaduse järgi, kuna selles mingit muudatust ei ole tehtud, vastupidi aga kohtuministri ringkiri 2. I 1919 (RT nr. 4 — 1919) neid otse sunnib ja juhatab selle järgi käima. Vallakohtu seaduse § 254 nõuab, lahku minnes linna-hoolekandekohtutes edasikehtivast vahetegemisest kõrgema- ja väiksemahinnaliste varanduste vahel, iga kinnisvara müügi jaoks rahukogu nõusolekut. Seda määrust ei saa vaadelda kui talurahva seisuslikku kitsendust, mis Seisuste vahede kaotamise seadusega oleks oma tähenduse kaotanud, vaid kui kohtu oma võimupiiri iseärasust, sest ta ei põhinenud talurahva seisuslikke õigusi käsitlevail Eesti- ja Liivimaa talurahva seadustel ega vajanud linnades talurahvaseisusest eestkostetavate kinnisvarade müük ja panditamine samadel juhtudel (300 rubla väärtus) mingit lisaluba rahukogu poolt, seepärast peab seda määrust, nii kaua kui teda muudetud ei ole, vallakohtute ja rahukogude ülesannete ja võimupiiride jaotamise määruseks lugema, mis on omaette kehtiv ja edasi kehtib nii kaua kui teda ei ole muudetud. Sama kehtib ka alevikohtute suhtes, mis valdadest iseseisvateks omavalitsusühikuks eraldatud alevite maa-alal teotsema on määratud ja vallakohtute eeskujul oma asju toimetavad.

Eeltoodust järgneb, et kehtivate seaduste järgi eestkostetavate kinnisvarade müügiks ja panditamiseks tuleb vaeslastekohtutel üldreeglina nõutada oma otsustele rahukogu kinnitust, ainult linna-vaeslastekohtud ei vaja niisugust kinnitust rahukogult, kui neil tegemist on kinnisvaraga kuni 300 rubla (300 kr!) väärtuseni.

(RkhÜ toim. nr. 6 — 1933.)

M. T.

Administratiivosakond.

Kas õpetaja võib olla laenu-hoiu ühingu juhatuse esimeheks õppejõude registreerivalt asutiselt luba küsimata?

Vastus: jaatav.

Õppejõudude teenistuse seaduse (RT 59 — 1931) § 81 on ette nähtud, et määraline õppejõud, kui tal on vähemalt 50% seaduses ette nähtud nädalatundide normist, võib täita palgalises riigi-, omavalitsuse- või erateenistuses mitteõpetajaameti kohuseid ainult vastava õppejõude registreeriva asutise loal, välja arvatud 1) teenistus ainelist kasu mittetaotlevais organisatsioones ning 2) osavõtt ühistegevuste ettevõtete juhtivate ja kontrollivate organite tegevusest, milleks luba ei ole tarvilik. Eeltoodud seaduse määrus ei jäta mingisugust kahtlust, et õpetaja võib kelleltki luba küsimata võtta osa ühistegevustekude ettevõtete juhtivate ja kontrollivate organite tegevusest ja saada selle osavõtu eest ka tasu. Seda kõrvaltööd, nagu nähtub sama paragraafi viimasest lõikest, võib õppejõude registreeriv asu-

tis keelata õpetajale ainult kahel juhul: 1) kui kõrvaltöö takistab õpetajaameti kohuste täitmist või 2) riivab õpetajaameti väärilist lugupidamist. Laenu-hoiu ühing on ühistegelik ettevõtte ja juhatuse selle juhtiv organ. Järelikult õpetaja, kui ta selleks valitud, võib olla laenu-hoiu ühingu juhatuse esimeheks õppejõude registreerivalt asutiselt luba küsimata ja õppejõude registreeriv asutis võib selle kõrvaltöö õpetajale ära keelata ainult siis, kui see kõrvaltöö takistab tema ametikohuste täitmist või riivab õpetajaameti väärilist lugupidamist. (RkhA toim. nr. 339 — 1933.)

Kas maavalitsuse korraldused tervishoiukulude jaotuse kohta on niisugused administratiivsed korraldused, mis kuuluvad täitmisele administratiivsel teel, kui nende vastu ei ole seaduslikul tähtajal kaevatud?

Vastus: eitav.

Maavalitsuse teadaanded alevivalitsusele selle kohta, missugusel määral tuleb alevivalitsusel maavalitsusele Rahva tervishoiu korraldamise seaduse (RT 2 — 1928) § 38 põhjal tasuda tervishoiukulusid, ei kuulu niisuguste administratiivsete liikide, mille otsustamine käib maavalitsuse võimkonda ja mis kuuluvad täitmisele administratiivsel teel, kui nende vastu ei ole seaduslikul tähtpäeval kaebust tõstetud. Aleviomavalitsus on kohustatud maavalitsusele tervishoiukulusid tasuma Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 38 põhjal ja kui aleviomavalitsus leiab, et maavalitsus nõuab temalt rohkem, kui tema selleks on kohustatud, siis võib tema ka loobuda ülemäära nõutud summade tasumisest. Niisugusel korral võib maavalitsus üksnes administratiivkohtu korras nõuda aleviomavalitsuselt tema kohustuste täitmist ja kulude tasumist sel määral, nagu maavalitsus õigeks peab, ning kohus peab ka niisugusel juhul sisuliselt maavalitsuse nõudmist arutama ja hindama ning kohus võib aleviomavalitsusele ette kirjutada täita maavalitsuse nõuet üksnes sel määral, millisel kohus on maavalitsuse nõudmise leidnud olevat seaduspärane.

(RkhA toim. nr. 342 I — 1933.)

Kui veeühingu ettevõtte teostamisest on möödunud kõigest üks aasta, kas siis on võimalik kindlaks teha, et see ettevõtte toob kestvat kasu veeühingu piirkonda arvatud maade valdajatele?

Vastus: eitav.

Veeühisuste seaduse (RT 195/196 — 1925) § 30 on ette nähtud, et kui ühingu tegevuse kestel selgub, et mõni asutis või isik saab kestvaalt tulu ühingu ettevõttest, võib maakonna veekomisjon, ühingu juhatuse ettepanekul, neid selle ühingu liikmeks määrata, kui nad vabatahtlikult ei astu ühingu liikmeks. Kui veeühingu ettevõtte teostamisest on möödunud ainult üks aasta, siis selle ettevõtte tegevuse kestus on liiga lühike selleks, et otsustada, kas veeühingu piirkonda

arvatud maade valdajad saavad ühingu ettevõttest kestvalt tulu või mitte.

(Rkha toim. nr. 349 I—1933.)

Kas Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3 p. 1 lit. a on kohaldatav juhul, kui üle 20-ha-ne talukoht mitme isiku maa eraldamise nõudmise tagajärjel võib väheneda alla 20-ha-seks kohaks?

Vastus: jaatav.

Küsimuses tähendatud § 3 p. 1 lit. a järgi võib juhtudel, kui maa eraldamisel talumaa alla 20 hektaari on, eraldada maa käsutajatele ainult eluasemeks hoonealuse ja õue maa, kuid mitte üle $\frac{1}{3}$ ha. Soovivad aga üle 20-hektaarisest talukohast mitu maanõudjat maa eraldamist ja nende nõude rahuldamise korral väheneks peakoht alla 20 hektaari, siis seadusandja tahte kohaselt võib eraldada igale maanõudjale mitte üle $\frac{1}{3}$ ha, s. o. tuleb kohaldada Kogukonna-, asutiste ja erarendimaade korrald. seaduse § 3 p. 1 lit. a määrusi.

(Rkha toim. nr. 524 II—1932.)

Kas hädaabitööd tuleb arvata Tööliste Kinnitusühisuse alla?

Vastus: jaatav.

Tööliste kindlustamisel ei ole sel asjaolul tähtsust, mis otsustarbiga teatud töid tehakse, vaid kui on ainult olemas käitis, milles õnnetused töötamise juures võimalikud, peavad töölised õnnetuste vastu olema kindlustatud. Tööstusliku töö sead. § 372 järgi on ettevõtte mõiste alla viidud mitte ainult tööstused (loendatud pkt. a ja b all), vaid ka igasugused tööd, mis loendatud punktide c ja d all ja seega on seadusandja sõnale „ettevõtte“ laiemat tähendust andnud, nagu see § 372 muutmisega oli seadusandja poolt tahetud (II Riigikogu prot. lisad I istungijärk 1923. a. lisa 33).

(Rkha toim. nr. 768 II—1932.)

Kas seadus Laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstustes puudutab Tööst. töö s. § 257 ette nähtud ettevõtete mõisteid?

Vastus: eitav.

Haigekassa alla kuuluvad ainult need ettevõtted, mis loendatud Tööst. töö s. § 257, kuid ei saa haigekassa alla arvata ettevõtteid, mis ei ole Tööst. töö s. § 257 ette nähtud, sest see paragraaf ei ole muudetud ja hilisemad seadused võivad puudutada Tööst. töö s. § 257 ette nähtud mõisteid ainult seevõrra, kui võrra käivad selles paragraafis ette nähtud ettevõtete nimetuse kohta, kuid ei õigusta uute ettevõtete viimist selle paragraafi alla. Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstustes ei puuduta Tööst. töö s. § 257 ettevõtete mõisteid ja seepärast ei või ka Tööst. töö s. § 257 alla viia neid ettevõtteid, mis ette nähtud tööstusliikkudena

Laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstustes käivas seaduses, seda enam, et need ettevõtted selle seaduse järgi tööstusliikudeks loetakse ainult selle seaduse käsitamisel (§ 1).

(Rkha toim. nr. 769 II — 1932.)

Kas Tallinna Börsi ja Sadama Artelli võib haigekassa alla kuuluvaks lugeda põhjusel, et artelli tööd olevat ette nähtud tööstusliikudena Laste, alaealiste ja naiste töö kohta käivas seaduses (RT 68 — 1924)?

Vastus: eitav.

Kinnitusnõukogu I osakond on arvanud Tallinna Börsi ja Sadama Artelli haigekassa alla küsimuses tähendatud põhjusel, sest Tööst. töö s. § 257 olevat oma sisu kaotanud ja see tulevat asendada hilisemate seaduste mõistetega ning tulevat kohaldada Laste, alaealiste ja naiste töö kohta käiva seaduse § 1-ga. Tööst. töö s. § 257 alla tulevat seepärast arvata ka sääraseid ettevõtted, nagu Tallinna Börsi ja Sadama Artell. Seda seisukohta ei saa õigeks lugeda, sest § 257 ei ole muudetud ja kuigi Suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus (RT 29 — 1920) on muutnud vabriku mõiste, siis § 257 tähendatud vabrikute all tuleb nüüd mõista tööstusi, mis ette nähtud Suur-, kesk- ja väiketööstuse seaduses. Ei saa aga kuidagi Tööst. töö s. § 257 alla arvata neid Laste, alaealiste ja naiste töö kohta käivas seaduses ette nähtud ettevõtteid, mis ei moodusta Suur-, kesk- ja väiketööstuse seaduses ette nähtud tööstusi. Tööst. töö s. § 257 on ette nähtud peale muu ka raudtee- ja laevasõidu-ettevõtteid sisemistel veeteedel (jõgedel, kanalitel, sisemeredel ja järvedel) ja Tallinna Börsi ja Sadama Artell võiks kuuluda Tööst. töö s. § 257 alla ainult juhul, kui ta oma tegevuse järgi kuuluks eeltähendatud ettevõtete hulka või tema tegevus moodustaks nende lahutamatu osa.

(Rkha toim. nr. 879 II — 1932.)

Kas maksukohuslane on teatavatel juhtudel õigustatud maksujaoskonda valima?

Vastus: jaatav.

Tulumaksu seaduse § 36 esimese lõike järgi käivad maksukohuslikud isikud maksu alla selles maksujaoskonnas, mille piirides neil läinud aasta 15. detsembril oli alaline elukoht, või selle puudumisel — asukoht. Sama paragraafi teises lõikes on aga tähendatud, et kui maksukohuslasel on kodune sissesead mitmes maksujaoskonnas, siis on ta kohustatud 1. veebruariks ühele vastavatest jaoskonna maksuinspektoritest andma täielikud teated oma koduste sisseseadude üle teistes jaoskondades. Sellest nähtub, et maksukohuslane on teatavatel juhtudel õigustatud maksujaoskonda valima, kuid see valimine võib toimuda hiljemalt 1. veebruariks.

(Rkha toim. nr. 1023 II — 1932.)

Kas Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel alevivolikogu poolt ehituskruntide müümise kohta tehtud otsused kuuluvad maavolikogu kinnitamisele Aleviseaduse § 153 p. 1 põhjal?

Vastus: eitav.

Küsimuses tähendatud kruntide müük toimub Linnade ja alevite maaga varustamise seaduses ette nähtud korras ja alustel ning ei ole seepärast võrdne harilikkuude kinnisvarade müümisega, nagu nähtub Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse §§ 4 ja 5 ning eriti § 6, mille järgi omavalitsused on kohustatud neid krunte müüma, mispärast tähendatud ehituskruntide müümise kohta tehtud alevivolikogu otsused ei kuulu maavolikogu kinnitamisele Aleviseaduse § 153 p. 1 põhjal.

(RkhA toim. nr. 1032 I — 1932.)

Kas natuuras ette välja antud varustise väärtus tuleb pensionist kinni pidada?

Vastus: jaatav.

Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 4 järgi võetakse pensionimääramisel aluseks kaitseväelase teenistuse eest saadud aastane palk rahas ja natuuras (riidevarustis, korter, küte, söögikeetmine, valgustus jne.) ühes selle juurde arvatud kõigi alaliste lisatasudega. Sellest nähtub, et kaitseväelasele natuuras antav varustis loetakse pensioniseaduse järgi palgaks ja selle varustise rahaline väärtus võetakse pensioni arvutamisel aluseks ühiselt rahalise palgaga. Kui pensionile läinud kaitseväelane on palka ette saanud, s. o. kui temale on palk ette välja makstud ka selle aja eest, millal ta juba pensionil oli, siis on loomulik, et ettemakstud palk tuleb pensionist kinni pidada, sest sama pensioniseaduse § 11 järgi ei ole kellelgi õigust saada ühel ja samal ajal pensioni riigikassast ja ühtlasi ka palka teenistuse eest, mis annab õiguse pensioni saamiseks samast allikast, välja arvatud samas paragraafis ette nähtud erandid.

(RkhA toim. nr. 1049 II — 1932.)

Kas vallavolikogu protokollide kantud otsused on tühised, kui protokoll on alla kirjutamata jäänud?

Vastus: eitav.

Vallavolikogu otsused, mis vastu võetud vallavolikogu poolt ja kantud protokollidele, ei saa tühised olla põhjusel, et volikogu protokollide volinikkude poolt alla kirjutamata jäänud, vaid nad võivad tühistatud saada juhul, kui nad on tehtud seaduste, määruste ja kodukorra rikkumisega ja selle kohta on esitatud protest või kaebus.

(RkhA toim. nr. 1067 I — 1932.)

Kui seadus käsib teataval juhul protokollikirjutajat valida vallavolinikkude hulgast, kas siis vallavolinikud võivad sellest ära öelda protokollikirjutamise mitteoskamise põhjusel?

Vastus: eitav.

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadus (RT 97 — 1926) § 69 kirjutab täpsalt ja selgesti ette, et kui vallavolikogus arutatakse vallavalitsuse tegevust, siis peab vallavolikogu koosolekujuhataja ja protokollikirjutaja valida volinikkude hulgast. Kui seadus käsib teataval juhul protokollikirjutajat valida volinikkude hulgast, siis seadus ka eeldab, et volinikud peavad oskama protokollkirjutada ja iga volinik, asudes vallavolikogu liikmeks, peab arvestama ka protokollikirjutamise kohustise võimalikkust.

(Rkha toim. nr. 63 I — 1933.)

Kas vallavolikogu võib sissenõudmata magasivõlga kustutada kui lootusetut võlga, ilma et oleks seejuures käsitanud Kogukondl. hoolekande seaduse (VSK XIII k.) § 185 nõudeid?

Vastus: eitav.

Kuigi vallavolikogu oma võimkonna piires on määravaks asutiseks, siiski sellest ei saa järeldada, et temal on õigus sissenõudmata magasivõlga kustutada kui lootusetut võlga, ilma et seejuures oleks arvestanud ja käsitanud Kogukondl. hoolekande seaduse (VSK XIII k.) § 185 nõudeid ja magasivõlga laenatud vilja tagasinõudmise korda. Kui tasumata võlgade lootusetus on kindlaks tehtud nii võlglaste kui nende isikute suhtes, kelle süü läbi see võlg sisse nõudmata jäänud, alles siis võib nende mahakustutamisele asuda.

(Rkha toim. nr. 77 I — 1933.)

Kas linnaomavalitsus võib tagantjärele kinnisvaramaksu määrata, kui kinnisvara omanik kehtiva sundmääruse kohaselt ei teata linnavalitsusele õigel ajal oma kinnisvara valmishitamist?

Vastus: jaatav.

Kui normaalajal mittemaksustamine on tingitud kinnisvara omaniku süü läbi, aga mitte linnaomavalitsuse enese ametnikkude lohakuse ja hooletuse tagajärjel, siis talitab linnaomavalitsus täiesti õieti, kui ta tagantjärele kinnisvaramaksu määrab, sest ei saa arvata, et sundmääruste mittetäitmine võib kinnisvara omanikku kinnisvaramaksust vabastada ja asetada säärast maksnikku majanduslikult paremasse seisukorda võrreldes maksnikuga, kes oma maksuobjekti ei ole varjanud ja on õigel ajal üles andnud.

(Rkha toim. nr. 93 I — 1933.)

M. T.

Kriminaalosakond.

Kas võõraste õiguste omandamine on RNS § 177 järgi karistatav?

Vastus: eitav.

BES §§ 534 ja 535 on ära seletatud kehaliste ja kehatute asjade mõiste, kusjuures isikulised ja varanduslikud õigused kuuluvad kehatute asjade hulka. Õigusi vastava kehalise asjata ei saa hoiule anda ning seepärast ei saa ka juttu olla hoiule antud võõraste õiguste omandamisest ja raiskamisest.

(RkhK toim. nr. 165 — 1932.)

Missugusest momendist alates tuleb arvata NS § 1700¹ ette nähtud süüteo aegumise algust?

Vastus: NS § 158 ja RNS § 21 järgi algab süütegude aegumine nende kordasaatmise ajast. Üldiselt loetakse süüteod kordasaadetuiks siis, kui on süüteo tahteteondus korda saadetud, sõltumata sellest, kas süüteo tagajärjed on saabunud või mitte. NS § 1700¹ ette nähtud süütegu ei ole aga mõeldav teo tagajärjeta — kreditorile tehtud kahjuta, ja see süütegu loetakse kordasaadetuks ainult siis, kui ses seaduses loendatud võlgniku toimingutega on kahjukannatajale — kreditorile juba kahju tekitatud. Niikaua kuni kreditorile ei ole kahju tehtud, ei ole veel ses seaduses ette nähtud süütegu ega selle katset olemas, ja kahjukannataja kreditor võib selles süüteos süüdistust algatada alles pärast seda, kui teo tagajärg — kahju on saabunud. Seega moodustab § 1700¹ ette nähtud süütegu (Erfolgsdelikt) erandi, mille aegumise algust tuleb lugeda mitte süüteo tahteteonduse täide-
saatmise momendist, vaid sellest momendist, mil kreditor on tegelikult kahju saanud.

Mil kreditorile tekitatud kahju on saabunud, kas võlgniku poolt oma vara koormamise sihiga kolmandale isikule välja antud vekslite nõudmisele pööramisega võlgniku vastu või varemini või hiljemini, kas võlgniku poolt sama sihiga kolmandale isikule välja antud obligatsiooni kinnistamisega või varemini või hiljemini jne., selle küsimuse otsustab igal konkreetsel juhul kohus, kes asja sisuliselt arutab.

(RkhK toim. nr. 605 — 1932.)

Kas oleneb NS § 1700¹ ette nähtud kahju sellest, kas võlastajal puudub võimalus katmata jäänud võlasummat võlgnikult üldse kätte saada, või kas võlastaja on kasustanud kõik abinõud, mis temale CKS järgi antud, et võlasummat sisse nõuda?

Vastus: NS § 1700¹ ette nähtud süüteo koosseisu oluliste tunnuste hulka kuulub võlastaja kahju. Kuid see kahju ei olene sellest, kas võlastajal puudub võimalus katmata jäänud võlasummat võlgnikult üldse kätte saada, või kas võlastaja on kasustanud kõik abinõud, mis temale TKS järgi antud, et võlasummat sisse nõuda, sest

§ 1700¹ tekst ei jäta mingit kahtlust, et ses paragraafis ette nähtud kahju peab tuletatud olema ainuüksi võlgniku teadlikust teoviisist, millega viimane kõik oma vara või osa sellest võõrale nimele kinnistab, selle koormab, tasuta üle annab või seda mingil teise viisil varjab. On võlgnik ülalmainitud toiminguga oma võlastajale teadlikult kahju sünnitanud, siis tuleb seda NS § 1700¹ ette nähtud kahjuks tunnistada, sõltumata sellest, kas võlastaja on või ei ole tarvitusele võtnud kõik TKS ette nähtud abinõud, et võlasummat sisse nõuda, või kas tal puudus või ei puudunud võimalus katmata jäänud võlasummat kätte saada. Võlgnikku, kes oma varale võlastaja kahjuks fiktiivsete nõuete pööramist korraldab, karistatakse NS § 1700¹ järgi, vaatamata sellele, kas tal vahest veel teisi varasid on, millest võlastaja nõuet võiks rahuldada, või mitte. Kui teissuguse vara olemasolu võiks võlgnikku vabastada NS § 1700¹ ette nähtud karistusest, siis võiks pahatahtlik võlgnik nurja ajada iga oma võlastaja katse võlgniku varast rahuldust leida uute silmakirjaliste võlakohustiste väljaandmisega ja nende väljanõudmisele pööramise korraldamisega samale varale. NS § 1700¹ tekst ei nõua võlgniku kohtusse kutsumist TKS § 1224⁴ jj. ette nähtud korras oma vara ülesandmiseks.

(RkhK toim. nr. 606 — 1932.)

Kas peab NS § 1700¹ ette nähtud võlastajal kasustada olema tsiviilkohtupidamise korras antud täiteleht võlasumma sissenõudmiseks?

Vastus:

NS § 1700¹ omas 1879. a. redaktsioonis nägi tõesti ette ainult seesuguseid võlastajaid, kellel täiteleht käes. Kuid § 1700¹ on vahepeal kahel korral täiendatud. Esiteks täiendati seda paragraafi 1886. a. 3. juuni seadusega, millega § 1700¹-le lisandati täiendus, et Balti kubermangudes karistatakse ka seesuguseid võlgnikke, kes süüdi on oma vallas- või kinnisvara suhtes seatud korras nõude kindlustamiseks tehtud korralduste kuritahtlikus rikkumises. Et aga võlgniku vara suhtes kreditori nõude kindlustamiseks võib seatud korras korraldusi teha ka ilma et kreditoril oleks kasustada täiteleht, siis ei või kahtlust olla, et § 1700¹ oma 1886. a. 3. juuni lisandiga mõistab kreditoride all ka kreditore, kellel pole täitelehte kasustada. Teist korda täiendati § 1700¹ 1916. a. 3. juuli seadusega, millega sellele paragraafile lisandati sõnad: „kes teades, et nad oma kreditoridele kahju tekitavad.“ Pärast seda täiendust karistatakse § 1700¹ järgi ka neid võlgnikke, kes teades, et nad oma kreditoridele kahju teevad, oma vara võõra nimele kinnistavad, selle koormavad, tasuta üle annavad või seda mingil muul viisil varjavad, ja kui nad sellega oma kreditoridele kahju tekitavad. Sellest selgub, et § 1700¹ omas

1916. a. redaktsioonis mõistab kreditori all mõlemat liiki kreditori (nii kreditori täiteheta kui ka kreditori, kellel kasustada täiteheta), kellele võlgnik oma vara koormamise jne. läbi teadlikult kahju tekitanud. NS § 1700¹ omas 1879. a. redaktsioonis karistas võlgnikku, kes kõrvaldas või koormas ainult seda oma vara, mille suhtes oli kohtu poolt tehtud vaid korraldus keelu või aresti alla panemiseks, kuid mis korraldus ei olnud veel täidetud. 1916. a. 3. juuli seadusega on aga see kitsendus § 1700¹-st kõrvaldatud ja praegukehtiva § 1700¹ järgi karistatakse iga võlgnikku, kes oma keelu või aresti alla pandud vara koormab või kõrvaldab, sõltumata sellest, kas seatud korras tehtud korraldus vara keelu või aresti alla panemiseks on täidetud või mitte.

Kõike seda arvesse võttes tuleb tunnustada, et kehtivas § 1700¹ ette nähtud kreditori all tuleb mõista nii täiteheta varustatud kui ka ilma selleta kreditori, kellele tema võlgnik on meelega kahju tekitanud seeläbi, et ta oma keelu või aresti alla pandud vara võõrale nimele kinnistas, seda võlgadega koormas, tasuta üle andis või seda mingil teisel viisil varjas, või et ta oma vara suhtes seatud korras nõude kindlustamiseks tehtud korraldusi kuritahtlikult rikkus.

(RkhK toim. nr. 606 — 1932.)

Kas on üldse võimalik NS § 1700¹ järgi jälitavais asjus kriminaalkohtus tsiviilnõudega esineda?

Vastus: jaatav.

Väide, nagu ei võidaks NS § 1700¹ järgi jälitavais asjus üldse tsiviilnõudega esineda, sest selleks, et süüdistus NS § 1700¹ järgi võiks üles kerkida, olevat tarvis, et võlastajal oleks juba kasustada tsiviilkohtupidamise korras antud täiteheta võlasumma sissenõudmiseks, langeb ära esiteks seepärast, et § 1700¹ ette nähtud võlastajana võib esineda ka säärane võlastaja, kellel puudub veel tsiviilkohtu korras antud täiteheta, ja teiseks ei ole see väide kokkukõlas KKS §§ 6 ja 7, mis õigustab kahjukannatajat süüteo (s. o. ka § 1700¹ ette nähtud süüteo) toetatud kahjutasu nõudma kriminaalkohtu korras. On võlastajal tsiviilkohtu korras välja antud täiteheta käes või on ta tsiviilnõude juba tsiviilkohtus esitanud, siis ei ole tema muidugi enam õigustatud võlgniku vastu sama tsiviilnõuet kriminaalkohtus esitama, sest „*ne bis in idem*“. Kui aga § 1700¹ ette nähtud süütegu on korda saadetud näiteks sel ajal, kui võlastajale oli ainult eelkindlustus antud, tsiviilnõue ise aga polnud veel tsiviilkohtu korras esitatud, siis ei ole võlastajal kehtiva kriminaalkohtupidamise korra järgi takistust esineda oma nõudega kriminaalkohtus.

(RkhK toim. nr. 606 — 1932.)

Vastutav toimetaja: **F. Karlson.** Väljaandja: **Tartu Õigusteadlaste Selts.**

K. Mattiesen'i trükikoda O./Ü., Tartu, 1933.

Kas Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3 p. 1 lit. a on kohaldatav juhul, kui üle 20-ha-ne talukoht mitme isiku maa eraldamise nõudmise tagajärjel võib väheneda alla 20-ha-seks kohaks?	90
Kas hädaabitööd tuleb arvata Tööliste Kinnitushisuse alla?	90
Kas Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstustes puudutab Tööst. töö s. § 257 ette nähtud ettevõtete mõisteid?	90
Kas Tallinna Börsi ja Sadama Artelli võib haigekassa alla kuuluvaks lugeda põhjusel, et artelli tööd olevat ette nähtud tööstuslikkudena Laste, alaealiste ja naiste töö kohta käivas seaduses (RT 68—1924)?	91
Kas maksukohuslane on teatavatel juhtudel õigustatud maksujaoskonda valima?	91
Kas Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel alevivolikogu poolt ehituskruuntide müümise kohta tehtud otsused kuuluvad maavolikogu kinnitamisele Aleviseaduse § 153 p. 1 põhjal?	92
Kas naturas ette välja antud varustise väärtus tuleb pensionist kinni pidada?	92
Kas vallavolikogu protokollil kantud otsused on tühised, kui protokoll on alla kirjutamata jäänud?	92
Kui seadus käsib teataval juhul protokollikirjutajat valida valla volinikkude hulgast, kas siis vallavolinikud võivad sellest ära öelda protokollikirjutamise mitteoskamise põhjusel?	93
Kas vallavolikogu võib sissenõudmata magasivõlga kustutada kui lootusetut võlga, ilma et oleks seejuures käsitanud Kogukondl. hoolekande seaduse (VSK XIII k.) § 185 nõudeid?	93
Kas linnaomavalitsus võib tagantjärele kinnisvaramaksu määrata, kui kinnisvara omanik kehtiva sundmääruse kohaselt ei teata linnavalitsusele õigel ajal oma kinnisvara valmishitamist?	93

Kriminaalosakond:

Kas võõraste õiguste omandamine on RNS § 177 järgi karistatav?	94
Missugusest momendist alates tuleb arvata NS § 1700 ¹ ette nähtud süüteo aegumise algust?	94
Kas oleneb NS § 1700 ¹ ette nähtud kahju sellest, kas võlastajal puudub võimalus katmata jäänud võlasummat võlgnikult üldse kätte saada, või kas võlastaja on kasustanud kõik abinõud, mis temale TKS järgi antud, et võlasummat sisse nõuda?	94
Kas peab NS § 1700 ¹ ette nähtud võlastajal kasustada olema tsiviilkohtupidamise korras antud täiteleht võlasumma sissenõudmiseks?	95
Kas on üldse võimalik NS § 1700 ¹ järgi jälitavais asjus kriminaalkohtus tsiviilnõudega esineda?	96

1933. a. ilmub juriidiline ajakiri

„ÕIGUS“

neljateistkümne aastat.

TOIMETUS:

R. Rägo (peatoimetaja), E. Ein, K. Grau, T. Grünthal, A.-T. Kliimann, H. Kristal, E. Maddison, A. Palvadre, K. Parts, J. Uluots, A. Mägi (toimetuse sekretär).

Sisuks juriidilised artiklid, kodu- ja välismaa seadusandluse ülevaade, kodu- ja välismaa kohtute tegelus; eriti rõhutatakse Riigikohtu tegeluse käsitlemist.

Lisana annab „Õigus“ Riigikohtu 1931. a. ja 1932. a. otsuseid.

Lähemateks kaastöölisteks on Tartu ülikooli õigusteaduskonna õppejõud, riigikohtunikud, vanemad kohtutegelased jne.

**Aasta jooksul ilmub 10 numbrit.
Numbri suurus ühes lisaga 48—64 lk.**

Tellimishind: **7 krooni** aastas, üksiknumber **75 s.**

On veel saadaval ajakirja kõik eelmised aastakäigud (1920. a. — 1932. a. ühes lisadega) hinnaga kr. 66.50. Üksikaastakäike ühes vastavate lisadega on saadaval hinnaga: 1920. a. — kr. 1.50; 1921. a. — kr. 3; 1922. a. nr. nr. 5—8 — kr. 4; 1923. ja 1924. a. à kr. 4; 1925., 1926., 1927. ja 1928. a. à kr. 4.50; 1929., 1930., 1931. ja 1932. a. à kr. 7.

Toimetuse ja talituse aadress: **Tartu, Aia tän. nr. 35, telefon nr. 81.**

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Hind 75 senti.

